

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Bakıda taksi sürücüsü özünü yandıraraq intihar etdi
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 21 sentyabr 2015-ci il Bazar ertəsi № 209 (6237) Qiyməti 40 qəpik

Gündəm

Müxalifətdə boykot məsələsində fikir ayrılığı yaranıb

Pənah Hüseyn:
"Bu seçkilər gözənilidiyindən də ağır şəraitdə keçir..."

yazısı səh.5-də

Manat - "qara şənbə"dən 7 ay sonra...

Keskin devalvasiyadan sonra milli valyutamızı nə gözləyir, ucuzlaşma manatı xilas etdimi?

yazısı səh.13-də

Rus sülhməramlıları Qarabağı qaytarmağa gəlir, yoxsa...

yazısı səh.11-də

Azərbaycana qaçan erməni siyasətçi paytaxtımızla tanış olur

yazısı səh.6-da

Razi Nurullayev deputat olmaq istəməməsinin səbəbini açıqladı

yazısı səh.5-də

"Əsrin müqaviləsi"ndən 21 il ötdü

Bakinin neft strategiyasını uğurlu saymaq olarmı? - rəylər fərqlidir...

yazısı səh.9-da

Maksim Musayev:

"Bu seçkidə də Əli Əhmədov kimilər at oynatsalar..."

yazısı səh.10-da

Avropada seks köləsinə çevrilən qaçqın uşaqları - şok faktlar

yazısı səh.14-də

Məktub yazıb özünü öldürən şəxs bank əməkdaşı imiş

yazısı səh.13-də

Qurbanlıq heyvanların bazarında alıcı seyrəkliyidir - əməkdaşımızın heyvan bazarından qeydləri

yazısı səh.4-də

Ağcabədidə YAP-çı deputat Musavatın namizədinə təzyiqlər edir

yazısı səh.5-də

Bakı-Moskva-Ankara anlaşması üçün yeni şans pəncərəsi

"ALLAH EVİ" PREZİDENTLƏRİ

KREMLƏ YİĞİR

Cümə məscidinin açılış töreninə qatılacaq Azərbaycan, Türkiyə və Rusiya liderlərindən mühüm açıqlamalar gələ bilər; gözlər Moskvada; saatlar Kreml vaxtına qurulur?..

yazısı səh.8-də

Meydan TV-nin üç xanım əməkdaşı saxlanıldı və... buraxıldı

İnternet TV-yə təzyiqlər şiddətlənir; **Emil Milli:** "Bizə qarşı müharibə aparılır" ...

yazısı səh.3-də

Fazil Mustafa:
"İlk atəş Azərbaycan tərəfindən açılmayıb"

yazısı səh.7-də

Sabir Rüstəmxanlının müxalifəti qınamasına cavab gəldi

yazısı səh.6-da

Abid Şərifovun şirkətinin onlarla işçisi Qazaxistanda saxlandı

yazısı səh.13-də

21 sentyabr 2015

Yeganə Hacıyeva üçün imza toplayan iki xanıma hücum olub

Bazar günü axşam saatlarında 26 sayılı Sabunçu birinci seçki dairəsindən deputatlığa namizədlik üçün imza toplayan Yeganə Hacıyevanın tərəfdarlarına hücum olub. Naməlum şəxs imza toplayan iki könüllü xanıma hücum edərək onların əlindən imza vərəqlərini alaraq qaçıb. Bu zaman onlardan biri xəsarət alıb.

Bu barədə "Yeni Müsavat" a Y.Hacıyeva özü məlumat verib. Y.Hacıyeva bildirdi ki, hadisə bazar günü Bakıxanov qəsəbəsində baş verib: "Bu gün (dünən-red.) günortadan sonra Bakıxanov qəsəbəsi Sülh keçəsi 4 ünvanında imza toplayan iki xanıma naməlum şəxs hücum edərək onların əlindən imza vərəqlərini alıb. Bu zaman qızlardan birinin qolu zədələndi, qorxublar".

Y.Hacıyeva bildirdi ki, məsələ ilə bağlı dərhal 102 xidmətinə zəng ediblər və daha sonra rəsmi müraciət üçün 13 sayılı Polis Bölməsinə gediblər. Bizimlə danışdığı zaman hələ də bölmədə olduğunu deyən Y.Hacıyeva imza vərəqlərini oğurlayan şəxsin bazar günü səhər saatlarında qərargaha gəldiyini və hay-küy saldıqdan sonra getdiyini deyir. O, həmin şəxsi tanımadıqlarını, ilk dəfə rastlaşdıqlarını bildirdi.

Ancaq deputatlığa iddialı şəxs deyir ki, son günlər ona namizədlikdən imtina etməsi ilə bağlı hədə-qorxu şəklində xatırlatmalar olur. Eyni zamanda, Y.Hacıyeva bildirdi ki, baş verən hadisə ilə bağlı, eləcə də seçki prosesində təhlükəsizliyin təmin olunması üçün ölkə rəhbərliyinə, o cümlədən DİN-ə rəsmi müraciət edəcək.

□ Kənan

MSK müşahidəçilərə və polisələrə yaddaş kitabçası hazırlayıb

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) iclası keçirilib. MSK Katibliyinin media və ictimai əlaqələr şöbəsinin "Yeni Müsavat" a verilən xəbərə görə, əvvəlcə 2015-ci il noyabrın 1-nə təyin edilmiş Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə seçkilərdə Azərbaycan Milli Demokrat Partiyası tərəfindən təqdim olunmuş səlahiyyətli nümayəndələrin qeydə alınması məsələsi müzakirə edilib.

Sözügədən partiya tərəfindən təqdim olunmuş şəxslər səlahiyyətli nümayəndələr kimi qeydə alınıb. Sonra Milli Məclisə seçkilərlə əlaqədar daxil olmuş müraciətə baxılıb və Komissiya üzvlərinin müzakirəsindən sonra müvafiq qərar qəbul edilib.

MSK katibliyinin media və ictimai əlaqələr şöbəsinin verilən daha bir xəbərə görə, MSK Milli Məclisə seçkilərlə əlaqədar seçki subyektlərinin maarifləndirilməsi layihəsi çərçivəsində "Müşahidəçilər üçün yaddaş" kitabçası hazırlayıb. Layihənin həyata keçirilməsində və nəşrin hazırlanmasında məqsəd Milli Məclisə seçkiləri izləyəcək müşahidəçiləri məlumatlandırmaqdır.

Yaddaş kitabçasında müşahidə aparılmasının prinsipləri əks olunub, eyni zamanda, müşahidəçilərin hüquq və vəzifələri ətrafı şəkildə izah edilib. Yaddaş kitabçası Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsi və MSK-nin təsdiq etdiyi normativ xarakterli aktlar əsasında hazırlanıb. "Müşahidəçilər üçün yaddaş"ı aşağı seçki komissiyalarından, eləcə də MSK-nin rəsmi internet sahifəsindən (www.msk.gov.az) əldə etmək mümkündür.

MSK noyabrın 1-nə təyin edilmiş seçkilərlə əlaqədar müxtəlif seçki subyektlərinin maarifləndirilməsi layihəsi çərçivəsində "Polis əməkdaşlarının Milli Məclisə seçkilərdə iştirakına dair yaddaş kitabçası" da hazırlayıb.

Xəbərə deyilir ki, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi ilə birgə hazırlanmış yaddaş kitabçası polis əməkdaşlarının istifadəsi üçün nəzərdə tutulub. Nəşrdə polis əməkdaşlarının seçkiqabağı təşviqat dövründə, səsvərmə günü və rəsmi seçki sənədlərinin daşınması, mühafizə olunması prosesində öz xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən həyata keçirəcəyi tədbirlər, eləcə də rol və vəzifələri barədə ətraflı məlumat verilib.

Yaddaş kitabçası Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Seçki Məcəlləsi, "Polis haqqında" Qanun və Mərkəzi Seçki Komissiyasının təsdiq etdiyi normativ xarakterli aktlar əsasında hazırlanıb.

□ E.SEYİDAĞA

"Elm" tədris mərkəzi MAGIC LANGUAGES

- Ali məktəblər xarici dillər
- kompyuter kursları
- Magistratura - dövlət qulluğu - məntiq
- 1.C. mühasibat - anbar - bank işi
- Məktəbə qədər həftədə 5 dəfə
- Sürücülük kursları (1 aya 100 AZN)

Ünvan: 1. «Neftçilər» metrosu 40 mert. R.Rüstəmov-44
Tel./Faks: (012)421-10-46; (012)323-55-21; (055)660-60-95;
Ünvan: 2. «İnşaatçılar» metrosu 60 metr. «İran» klinikasının yanı
Tel./Faks: (012) 434-88-28; 408-44-74; (055) 660-07-05

Rövnəq Abdullayev: "Neft ucuzlaşsa da..."

"Dünya bazarında neftin qiymətinin aşağı düşməsinə baxmayaraq, neftçilər böyük işlər görürlər. Ötən ilin bu günü təməli qoyulan "Cənub Qaz Dəhlizi" layihəsinin həyata keçirilməsi üçün böyük işlər görülmür".

Report xəbər verir ki, bunu Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti Rövnəq Abdullayev Neftçilər günü münasibətilə keçirilən bayram tədbirində çıxışı zamanı bildirib.

O qeyd edib ki, bu gün dünyanın ən böyük layihəsi həyata keçirilir: "3500 km. uzunluğundakı 6 dövlətin ərazisindən keçən boru kəməri layihəsində bütün işlər proqrama uyğun aparılır. Azərbaycanda, Gürcüstanda layihə çərçivəsində işlər sürətlə həyata keçirilir, boruların qaynaq işi aparılır, Azərbaycanda 10 minə yaxın iş yeri açılıb. Türkiyədə həyata keçirilən TANAP layihəsində qrafikdən də irəli işlər görülür. Orada da on minlərlə insan çalışır. Avropada TAP layihəsində də işlər uğurla davam etdirilir".

SOCAR prezidenti bildirib ki, bu işlər nəticəsində Azərbaycan qazı Türkiyəyə 2018-ci ilin birinci yarısında, Avropaya isə 2019-cu ilin sonunda nəql ediləcək. Onun sözlərinə görə, dövlətin qarşıya qoyduğu proqram həyata keçirilir.

"Qiymətlərin aşağı düşməsinə baxmayaraq, biz layihələrimizi gecikdirmirik. SOCAR-ın həyata keçirdiyi Neft-Qaz Emalı və Neft Kimya Kompleksinin tikintisi üçün işlər aparılır. Neft emalı zavodlarının modernizasiyasına ilin sonunda başlanılacaq. Modernizasiya ilə neft emalını 7,5 milyon tona çatdıracaq. Karbamid zavodunun tikintisi gedir. Maliyyə çətinliyi olan vaxtda SOCAR Polimer zavodu layihəsini həyata keçirir. 2017-ci ildə polietilen, polipropilen istehsal edən müəssisə işə salınacaq. Çətin dövrə baxmayaraq layihələrimizi davam etdiririk", - o əlavə edib.

İrəvanın son ümidi ölür

Ermonistanın siyasi dairələrinin fikrincə, Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının (KTMT) Düşənbə sammiti göstərdi ki, Azərbaycanla münafişədə Ermənistan öz ümidlərini bu təşkilata bağlamamalıdır.

"Azadlıq" radiosunun erməni xidməti yazır ki, sentyabrın əvvəlində Ermənistan-Azərbaycan sərhədində bir neçə gün hərbi əməliyyatlar keçirildi. Qarşı tərəf hətta reaktiv raket artilleriyasından da istifadə etdi, yaşayış məntəqələrini atəşə tutdu və qurbanlar oldu.

Sentyabrın 16-da keçirilmiş sammitdə Serj Sərkisyan Ermənistan sərhədindəki gərginlikdən danışdı, təşkilatın digər üzvləri isə buna sükutla cavab veriblər. Hətta sammitin yekunlarına dair qəbul edilən bəyannamədə belə Azərbaycan-Ermənistan münafişəsi xatırladılmayıb.

"Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyi həmişə özünə ümid bağlayır" - hakim Respublika Partiyasından olan deputat Vahram Bağdasaryan deyir: "Biz həmişə özümüzdə ümid etməliyik. Amma hər halda beynəlxalq təşkilatlarla da hesablaşmalıyıq".

KTMT sammitinin yekun sənədində deyilir ki, qurum üzvləri fəal surətdə silahlanma yarışına qarşı çıxırlar.

Ermənistanın keçmiş xarici işlər naziri Aleksandr Arzumanyan məttəl qalıb: Rusiya və Belarus Azərbaycanı silahlandırır, Ermənistanı da silah yarışına dartırlar, sonra da bu cür bəyanat qəbul edirlər: "Bu, bizi KTMK-nin nə vaxtsa Ermənistanın xeyrinə, Azərbaycanın strateji dostları olan üzv ölkələrin hansısa sətər qərar verə biləcəyi illüziyasından xilas etməlidir".

"Miras" parlament fraksiyasının katibi Tevan Poqosyan hesab edir ki, Ermənistan

işlər aparılır. Neft emalı zavodlarının modernizasiyasına ilin sonunda başlanılacaq. Modernizasiya ilə neft emalını 7,5 milyon tona çatdıracaq. Karbamid zavodunun tikintisi gedir. Maliyyə çətinliyi olan vaxtda SOCAR Polimer zavodu layihəsini həyata keçirir. 2017-ci ildə polietilen, polipropilen istehsal edən müəssisə işə salınacaq. Çətin dövrə baxmayaraq layihələrimizi davam etdiririk", - o əlavə edib.

İki türk diplomat Rusiyada qəzada öldü

Sankt-Peterburq yaxınlığında dairəvi yolda baş vermiş ağır qəzada Türkiyə konsulluğunun 2 əməkdaşı ölüb.

APA-nın "47 News"-ya istinadən verdiyi xəbərə görə, diplomatik missiyaya məxsus qeydiyyat nömrə nişanları olan "Hyundai Sonata" markalı avtomobil qarşıdan gələn yük maşını ilə toqquşduqdan sonra yolda çıxaraq aşılıb. Qəza nəticəsində hadisə yerində ölənlər iki şəxsin Türkiyə konsulluğunun əməkdaşları olduğu bildirilir.

Hadisə şahidləri avtomobilin konsulluğun texniki xidmətinə məxsus olduğunu bildirdilər.

Kiyevdə Türkiyəyə dəstək mitinqi keçirilib

Dünən Ukrayna vaxtı ilə saat 13.00-da Kiyevdə Ukrayna Azərbaycanlıları

Birləşmiş Diasporunun (UABD) təşəbbüsü ilə Türkiyənin terror əleyhinə mübarizəsinə dəstək məqsədilə yürüş-mitinq keçirilib.

UABD-nin sədri, Türk Şurasının Kiyev ofisinin koordinatoru Hikmət Cavadovun azadinform-a verdiyi məlumata görə, yürüş-mitinqə Kiyevdə fəaliyyət göstərən Türk diasporunun nümayəndələri də qatılıb.

H.Cavadov bildirib ki, Kiyevin ən böyük meydanlarından olan Maydanda reallaşan yürüş-mitinqdə 200-dən çox Azərbaycan və Türk diaspor üzvləri iştirak edib.

Qəzet, jurnal və kitab əldə etməyin ən rahat yolu!

Siz sifariş edirsiniz, biz istədiyiniz ünvana çatdırırıq!

Xaricdə və Azərbaycanda nəşr olunan bütün qəzet və jurnallara abunə olmaq, həmçinin Rusiyada və Azərbaycanda nəşr olunan kitabları daha sərfəli qiymətə və daha qısa vaxt ərzində əldə etmək üçün sadəcə zəng etməyiniz və ya email yazmağınız kifayətdir.

Telefon: (012) 434 93 01, 434 01 33

**Yazarımız
Tofiq
Yaquubluya
Azadlıq!**

Günün içindən

YENİ ÜSAVAT
N 209 (6237) 21 sentyabr 2015

Meydan TV ilə əməkdaşlıq edən üç qadın jurnalist - Ayton Fərhadova, Sevinc Vaqifqızı və İzolda Ağayeva sentyabrın 20-nə keçən gecə saat 1 radələrində Binə Hava Limanında saxlanılıblar.

Ukraynadan təlimdən qayıdan jurnalistlərə bildirilib ki, onların adı sistemdə bloklanıb və ölkədən çıxışlarına qadağa qoyulub. Bundan sonra onlar Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsinə aparılıblar. Sevinc Vaqifqızı jurnalistlərə açıqlamasında "çox güman ki, Meydan TV ilə əməkdaşlığımıza görə saxlanılmışıq" - deyib.

Xanım jurnalistlərə sorğu-sual zamanı Mingəçevir hadisələri və Meydan TV-nin fəaliyyəti ilə bağlı maraqlanıblar.

Sentyabrın 20-də saat 12.30 radələrində DİN-in Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsində saxlanılan jurnalistlər azad edilib. Bu barədə Meydan TV-yə saxlanılanlardan Sevinc Vaqifqızı bildirib.

Onun sözlərinə görə, onlarla sorğu-sual zamanı Mingəçevir hadisələri və Meydan TV-nin fəaliyyəti ilə bağlı maraqlanıblar. İşı prokurorluq və Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsi aparıb. "Bizi idarənin rəis müavini Murad Quliyev dindirirdi".

Bununla yanaşı, DİN-in Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsində Meydan TV ilə əməkdaşlıq edən Şirin Abbasov saxlanılır. O, 30 sutka azadlıqdan məhrum edilib. Ancaq bu günə qədər vəkil ilə görüşə icazə verilmir.

Sentyabrın 16-da Meydan TV-nin iki xanım əməkdaşı da DİN-in Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsində dindiriliblər. Onlardan Meydan TV-dəki fəaliyyətləri, TV-nin rəhbəri, eləcə də Min-

Meydan TV-nin üç xanım əməkdaşı saxlanıldı və... buraxıldı

İnternet TV-yə təzyiqlər şiddətlənir; **Emil Milli: "Bizə qarşı müharibə aparılır..."**

geçəvir hadisələri zamanı polis bölməsində ölmüş Bəhruz Hacıyevin morqadakı videosu kimi və necə çəkməsi, müxbirlərin nə qədər maaş alması haqda soruşublar.

Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən Eldar Sultanov Azadlıq Radiosuna demişdi ki, Meydan TV-yə qarşı hər hansı cinayət işi açıqlanmayıb. Jurnalistlər isə Mingəçevir hadisələrinə görə dindirilir.

Meydan TV-nin rəhbəri Emin Milli isə sosial şəbəkədəki statusunda bu olay barədə məlumat verərək, bunu Mey-

dan TV-yə qarşı müharibə adlandırır.

Müsavat Partiyasının başqanı Arif Hacı Bakı Hava Limanında Meydan TV ilə əməkdaşlıq edən 3 xanım jurnalistin saxlanması barədə öz Facebook səhifəsində münasibət bildirib.

"37-ci ildən sonra şər imperiyası adlandırılan Sovetlər Bir-

dəki statusunda bu məsələyə belə münasibət bildirib: "Üç gənc xanımın - cəsarətli və fədakar jurnalistlərin həbsi demokratik düşüncəni bir gecə, amerikalılar demişkən, ciddi narahatlıqda saxladı. Əslində biz də deyiləsi mümkün olan sözlərin çoxunu demişik: rejim cəmiyyətə meydan oxuyur; bütün qırmızı xətləri keçir; söz

azadlığına, media azadlığına qarşı müharibə aparır; insanları qorxutmağa çalışır və s. Amma qeyd edək ki, Əliyev rejimi daha bir ilk yaratdı - adamları çamadan qarışıq həbs etmək".

16 beynəlxalq hüquq müdafiə təşkilatı Azərbaycanda Meydan TV-nin jurnalistlərinin hüquqlarının müdafiəsinə qalxıb. Norveç Helsinki Komitəsi, PEN Amerika Mərkəzi, ARTICLE 19, "Index on Censorship", "Beynəlxalq Media Dəstəyi", "People in Need" və s. təşkilatların imza atdığı bəyanatda Meydan TV-nin əməkdaşı Şirin Abbasovun saxlanması, digər əməkdaşlara təzyiqlər pislənir.

"Beynəlxalq Media Dəstəyi" Təşkilatının icraçı direktoru Jesper Hojbergin fikrinə görə, Şirin Abbasovun həbsi göstərir ki, Azərbaycan hakimiyyətinin müstəqil mediadan əl çəkmək fikri yoxdur. Onun dediyinə görə, hökumət tənqidləri, az sayda qalan medianı da boğmaqla Azərbaycanda yaxınlaşan parlament seçkilərinin işıqlandırılmasının qarşısını almaq istəyir.

Müsavatın eks-başqanı İsa Qəmbər isə sosial şəbəkə-

Evləri yanan məcburi köçkünlər gecəni küçədə keçirib

"Heç bir dövlət qurumu bizi qəbul etmir..."

Sentyabrın 19-da 1 saylı Mərkəzi Kliniki Xəstəxananın yaxınlığında, Cəlil Məmmədquluzadə 102 ünvanında məcburi köçkünlərin yaşadığı gecəqondu evlərində yanğın baş verib.

Qeyd etdiyimiz kimi, yanğına səbəb həyətdə tökülən zibillərin alışması olub. Qısa müddət ərzində yanğının geniş əraziyə yayılması nəticəsində 3 ev tamamilə yanaraq külə dönüb, digər evlər isə qismən yanaraq yararsız vəziyyətə düşüb.

Musavat.com-un əməkdaşı yanğının baş verməsindən sonra adıçəkilən ərazidə olub və zərərçəkən sakinlərlə həmsöhbət olub. Sakinlərin verdiyi məlumatlara görə, FHN əməkdaşlarının hadisə yerinə gec gəlməsi yanğının evlərə keçməsinə səbəb olub: "Yanğın baş verəndən yarım saat sonra yetişdilər. Yanğının qarşısını daha tez almaq olardı. Lakin həyat evlərinə girmək üçün yol ensiz olduğundan FHN maşınları içəri daxil ola bilmədi. Yalnız bir yanğınsöndürən maşın içəri də idi. Digərləri hündür hasarın arxasında dayanmışdı".

Füzuli rayonundan məcburi köçkün olan İsa Əliyev yanğından sonra aidiyyəti qurumların onlara maraqlanmadığını dedi: "Yanğın zamanı ikiotaqlı evim yanaraq külə döndü. Bir əşyani belə salamat çıxara bilmədik. Canımızı güclə qutarmışıq. Dünən (srağagün-red.) Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinə getmişəm, mənə bildirdilər ki, bizlik deyil. Bizi oradan FHN-ə göndərdilər. FHN-dən ekspert gəldi, yoxladı, getdi. Hələ də bir xəbər yoxdur. Qalmışığı ortada. Uşaqlar məktəbə getməlidir, paltarları yanıb. Qonşuda gecələmişik. Bizi heç kim qəbul etmirdi. Haqqımızı istəyəndə deyirlər ki, səni həbs edəcəyik".

Sakinlər yanğının baş vermə səbəbini yaxınlıqda yerləşən 16 mərtəbəli binada yaşayan sakinlərin siqaret çəkib həyətdə atması ilə əlaqələndirirlər: "Hündürmərtəbəli binada yaşayan sakinlər demək olar ki, hər gün eyvanda çəkdikləri siqaretlərin kötlüklerini həyətdə tullayırlar. Bizim evlərimiz də binanın altındadır və ərazidə ağaclar çox olduğundan yanğın təhlükəsi var. Bu barədə onlara xəbərdarlıq etmişdik. Atdıqları zibillər oradan bizim başımıza düşür. İndi də yəqin ki, söndürülməmiş siqaret kötlüyü zibilliyə düşüb və bu bədbəxt hadisə baş verib".

Evi yanan məcburi köçkün olan Şəkər Quliyeva baş vermiş hadisəni belə danışıq: "Günorta vaxtları idi. İşdən gələndə gördüm ki, ağaclar yanır. Həyətin qarşısındakı zibillik alışıb. Yanğın sürətlə yayıldı. Ağaclar yandı, sonra daha da şiddətləndi və evlərə keçdi. Əşyaları çıxarmaq istədim, lakin gec idi. Tüstüdən evə girmək mümkün deyildi. Sonra qonşu evlərə keçdi. Fövqəladə Hallar Nazirliyi vaxtında yetişsəydi, yanğın digər evlərə keçməyəcəkdi. Zibillik olan hissəni söndürdülər. Bağırardım ki, bu tərəfə də gəlin, yanğın evə yaxınlaşır. Onlarda elə bildilər bu tərəfdə ev yoxdur".

Şəkər Quliyeva deyir ki, baş vermiş yanğında FHN-in müstəntiqi dəymiş zərəri hesablayıb: "Evdəki bütün əşyalarım, soyuducu, mətbəx məbeli və sair yandı. Nazirliyin əməkdaşları yanğın zamanı dəymiş zərərin 7000 manat məbləğində olduğunu dedilər. Dedilər ki, məcburi köçkün olduğunuz üçün "Qaçqınkom"-dan kömək istəməlisiniz. Lakin hadisədən bir gün ötüb, hələ heç kim bizimlə maraqlanmayıb. Hamının da xəbəri var. Elektrik xətlərimiz sıradan çıxıb. Ərzaqlarımız yanıb. Uşaqlarımızın məktəbli formaları da yanıb. Maraqlanan yoxdur ki, bunlar nə yeyir, nə içir".

□ **Məğrur SALMANOV**
Fotolar müəllifindir

Müxalifətin seçkilərdə əsas şüarı nə olacaq?

Xaricdən texnoloqlar dəvət ediləcəkmi...

Məlum olduğu kimi, bu il noyabrın 1-də Azərbaycanda 5-ci çağırış parlament seçkiləridir. Bəzi siyasi qurumlar seçkilərlə bağlı boykot qərarı versələr də, aktiv şəkildə proseslərə qatılan qurumlar da az deyil.

Hər seçkidə olduğu kimi, bu dəfə də seçki prosesində iştirak edəcək siyasi partiyaların əsas şüalarının nədən ibarət olacağı maraqlıdır. Bundan əlavə, seçki öncəsi ölkə müxalifətinin xaricdən seçki texnoloqları dəvət edib-ətməyəcəkləri də maraqlıdır.

ATƏT-in seçkilərdə müşahidəçilər göndərməkdən imtina etməsi, arxasınca digər nüfuzlu xarici təşkilatların bu cür qərar verəcəyinin gözlənilməsi, heç şübhəsiz ki, demokratik düşüncəni seçki texnoloqları dəvət etməyə məcbur edir.

Müsavat başqanının müavini Elman Fətəh qarşıdan gələn seçkilərdə əsas şüalarının siyasi məbuslarla bağlı olacağını bildirdi: "Hələ təbliğat kampani-

yası başlamayıb. Amma Müsavat Partiyası əvvəldən mətbuata məlumat verib ki, seçkilərdə birinci vacib məsələ siyasi məbuslarla bağlı olacaq. Əsas məsələ budur. Azərbaycanda representasiya dalğası ölçüyəgəlməz dərəcədədir. Bu baxımdan siyasi məbusların əsas məsələ olması çox vacibdir".

Başqan müavini seçki texnoloqlarını dəvət etməyi düşünmədiklərini də qeyd etdi: "Belə bir planımız yoxdur. Ha-

miya aydın olan bir həqiqət var ki, Azərbaycanda seçki mühiti yoxdur. Seçkilərin saxtalaşdırılacağına dair kimsədə şübhə yoxdur. Ümumiyyətlə, demokratik seçkinin çaraları belə yoxdur. O halda uğurlu texnologiya barədə düşünməyin mənası yoxdur. Biz çalışırıq ki, seçki dövründə də avtoritar hakimiyyətə qarşı mübarizəmizi davam etdirək. Partiyamızın siyasəti demokratiya uğrunda mübarizənin ardıcılığı və fasi-

latsızlığını aparmaqdır. Mümkün olan bütün variantlardan istifadə etmək niyyətindəyik".

KXCP sədrinin müavini Xəzər Teyyublu seçki şüarlarını hələ də müəyyən etmədiklərini diqqətimizə çatdırdı: "Biz seçkilərə blok şəklinə qatılacağıq. Məsələ müzakirə olunur. Bir neçə variant var. Şüarlar cəlbədedici olmalıdır. Bu baxımdan ən məqbul olanı seçiləcək. Bu günün realıqları ilə səsəlməlidir. Şüarlarda məntiq olmalıdır. Namizədlər şüarlarda fərqlənə bilər".

X.Teyyublu da xaricdən seçki texnoloqları dəvət etmək fikirlərini olmadığını söylədi: "Seçkilərdə iştirak etmişik. Kifayət qədər təcrübəmiz var. Bu vaxta qədər heç vaxt belə addım atmamışıq. Yəqin ki, indi də belə olacaq. KXCP AXCP-nin varisi, Elçibəy təşkilatı olaraq, uzun illərin seçki təcrübəsinə malikdir. Biz seçkilərdə səs almağın yollarını bilir. Gələcəkdə mümkün olar. Bunun üçün bərabər rəqabət olmalıdır. Bu məsələləri hələ ki özümüz həll edirik".

□ **Cavanşir ABBASLI**

Üç jurnalist...

Samir SARI

1993-cü ilin ikinci yarısından ta 2013-cü ilə qədər, düz 20 il boyunca indiki hakimiyyətin kadrları, təbliğatçıları, müdafiəçiləri və sözcüləri söz-sözü götürsə də, götürməsə də, söz vaxtına çəksə də, çəkməsə də, Elçibəy hakimiyyətinə qarşı belə bir arqument səsləndirirdilər: "AXC-Müsavat hakimiyyəti dövründə jurnalistləri döydürdülər".

Bu, həqiqət idi, gerçəkdən də AXC-Müsavat hakimiyyəti dövründə üç belə fakt olmuşdu. Elçibəy iqtidarının daxili işlər naziri şəxsi zəmində təhqir olunduğunu əsas götürərək üç tanınmış jurnalisti döymüşdü.

Əslində, burada "döymüşdü" feli bir az ağır çıxır. Çünki nazir İsgəndər Həmidov o jurnalistləri tutub aparıb kabinetində, yaxud da hansısa polis bölməsinin zirzəmisində təpiyin altına salmamışdı, eləcə, müasir jurnalistikamızda dəb olan terminlərlə desək, "razboraka"ya gəlmiş, söhbət əsnasında əsəblərini cilovlaya bilməyərək, hərəsinə bir şillə vurmuşdu (ayrı-ayrı vaxtlarda).

Hətta o hadisələrdən birinin şahidi danışır ki, demək, nazir nəşriyyata gəlib Cahangir adlı jurnalisti şillələyərkən o vaxtı "Ayna" qəzetinin qadın müxbiri həyəcanlanaraq qışqırıb: "Tez olun, tez olun, tez polis çağırın". O biri əməkdaşlar xanıma deyiblər ki, kimi çağıracaq, jurnalisti döyən elə ölkə polislərinin böyüyüdür.

Bəli, Elçibəy iqtidarı dönəmində hərəyə bir şilləlik fiziki təzyiqlər məruz qalan jurnalistlərin söhbəti 20 il sərəsər davam etdi. Jurnalistləri vuran nazir isə bu işin üstündə 10 il məhbəsdə yatdı, cəza çəkdi. Düzdür, son iki-üç ildir bu söhbət bir az səngiyib, amma düşünməyin ki, unudulub, hansısa səbəbdən qəfil aktuallaşa bilər.

İndi gələk 1993-cü ilin ikinci yarısından ta bu ilin birinci yarısına qədər döyülən, tutulan, hətta öldürülən jurnalistlərin statistikasına.

Hesablayıb qurtarmaq mümkün deyil, əziz oxucular. Mən deyim ki, bu müddətdə 300-dən artıq jurnalist fiziki (eləcə də mənəvi, psixoloji, siyasi) təzyiqlər məruz qalıb, siz razılaşmayın, "500-dən aşağı yeri yoxdur" deyin. Elə olar.

Bunu daha aydın bilməkdən ötrü aparıcı qəzet və saytların redaksiyasında olmaq, "burda döyülən, tutulan jurnalist varmı" deyər sorğu keçirmək gərəkdir, yerbəyəyerdən "mən, mən" sədaları yüksələcək.

Ya da bir-iki şillə-təpiklik fiziki təzyiqləri bir kənara qoymaq, xəstəxana çarpayısında döşəli yerdə şəkli olan jurnalistlərin statistikasını tərtib etmək gərəkdir. Ortaya nə mənzərələr çıxacaq. Pah! Hələ zorla polis maşınına oturdulan, dörd polislin qucağında itqusdu edilərək aparılan jurnalistlərin şəkillərindən ibarət albom da düzəltmək olar.

Budur, dün gecə daha 3 jurnalisti aeroportda təyyarədən düşən kimi saxlayıb mütəşəkkil cinayətkarlarla mübarizə aparan polis idarəsinə aparıblar. Sanki onlar ölkəyə zənginləşdirilmiş uran və ya 3 ton maye heroin keçirmək istəyirmişlər. Bəlkə İŞİD-ə qoşulmaq istəyənlərin növbəti rotasını səfərbər edib aparmağa gəliblər?

Tutulan jurnalistlərin üçü də xanımdır, yeganə günahları da odur ki, hakimiyyətlə düşmənçilik münasibətində olan Meydan TV-də çalışırlar. Bunlar o media orqanının təsisçisi, rəhbəri deyillər, sadəcə reportaj, yazı, süjet hazırlayırlar, maaşlarını alırlar. Vəssalam.

Bundan da ötəsi, bəs mentalitet məsələsi necə olsun? Axı bəyənmediyimiz sovet dönəmində hələm-hələm xalqın arvadını, qızını heç nə üstündə, həm də gecəylə polis bölməsinə aparmazdılar, nəzərə alardılar ki, el var, oba var, hərə bir söz danışar, günahsız insanların həyatı qaralar.

Hərçənd indi qadınların sidq ürəkdən müdafiə etdikləri gəndər bərabərliyi deyilən bir şey də var və o prinsiplərə görə, qadın-kişi ayrılığını qoymaq olmaz. Amma bu o demək deyil ki, il ərzində nə qədər kişi fiziki təzyiqlər məruz qalıbsa, tutulubsa, bir o qədər qadın eyni aqibəti yaşamalındır.

Qarşıdan seçkiqabağı təbliğat kampaniyası gəlir. Qoy bəzi namizədlər öz teleçıxışlarında "1992-93-cü illərdə evdən çölə çıxıb bilmirdik", "gəlmişdilər, gördük də, camaata jımx yedirdirdilər" kimi arqumentləri səsləndirəndə, heç olmasa, "Elçibəyin dövründə üç jurnalist döyülmüşdü" ifadəsini təkrarlamasınlar. Bir az ayıb olur, sanki...

Sentyabrın 24-ü və 25-i müsəlman ölkəsi kimi Azərbaycanda da mübarək Qurban bayramı qeyd ediləcək. Artıq paytaxtın müxtəlif yerlərində qurbanlıq heyvanlarının satışına başlanılıb. Hələ ki, dövlət qurumları tərəfindən qurbanlıq heyvanlarının satışı yarmakaları təşkil olunmasa da, bir çox yerlərdə qurbanlıq heyvanların satışı həyata keçirilir.

Hər il paytaxt Bakıda və rayonlarda təşkil olunan yarmakalarda qurbanlıq heyvanlarının qiyməti digər bazarlara nisbətən ucuz olur. İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi yanında Antiinhisar Siyasəti və İstehlakçıların Hüquqlarının Müdafiəsi Dövlət Xidmətinin rəisi Zahid İsayev bu il də təşkil olunaacaq yarmakalarda heyvanların qiymətinin mövcud bazar qiymətlərindən 20-30 faiz ucuz olacağını deyib. Xatırladaq ki, ötən il təşkil olunan yarmakalarda qurbanlıq heyvanlarının yarmakalardakı satış qiyməti 100-110 manatdan başlayırdı.

Hazırda qurbanlıq heyvanlarının satışı həyata keçirilən bir neçə yerdə olaraq qiymətlər maraqlandıq. Hazırda alıcılara təqdim edilən qurbanlıqların qiyməti minimum 110-120 manatdan başlayır. Heyvanların qiyməti çəkisinə görə dəyişir. Satıcılarla söhbətimizdə məlum oldu ki, bir neçə gündür satış başlasa da, əhalinin alıcılıq qabiliyyəti hələ ki, çox aşağıdır. Səbəb əksər insanların qurbanlıq heyvanları bayram günündə alması və ya təşkil olunaacaq yarmakaları gözləməsidir.

15 ildən çoxdur Zabrat-Pirşaqı avtomobil yolunda heyvan satışı ilə məşğul olan Əhliman Məmmədov "Yeni Müsavat" qəzetinin əməkdaşı ilə söhbətində satdıqları heyvanların qiymətinin yarmakalardakı heyvanların qiymətindən fərqlənməsinin səbəbini belə izah edir: "Bizim satdığımız heyvanlarla yarmakalardakı heyvanların qiymətləri arasında 20-30 faizdək fərq olduğunu deyirlər. Amma bu dərəcə də fərq olmur. Hesablayanda ətin çəkisində 50-60 qəpik fərq olur. Bu da bir heyvanda heç 10 manat fərq etmir. Yarmakalarda qiymətlərin bir az ucuz olmasının səbəbi onların daha çox heyvan satmasıdır".

Ə.Məmmədov satışda olan 110-120 manatlıq heyvanın ətinin 9-10 kiloqram olduğunu deyir. Satıcı heyvanları əsasən Gədəbəy rayonundan gətirdiklərini deyir: "Öz həyatımızda böyütdüyümüz heyvanlardır. 3-4 gündür ki, gətirmişik. Bu heyvanları Qurban bayramında satmaq məqsədi ilə böyütmüşük. Gürcüstandan, Rusiyadan da Azərbaycana heyvan gətirirlər. Onların qiyməti bizim heyvanlarımızdan ucuz olur. Əvvəlki illərə baxanda indi heyvanları satmaqda çətinlik çəkirik. Rayonda satmaq olmur. Bakıya da Qurban bayramından Qurban bayramına gətiririk. Bəzən deyirlər ki, baha verirsiniz. Axı bu heyvanı saxlamaq asan deyil. İlin bütün fəsillərində biz bu heyvanların

Qurbanlıq heyvanların bazarında alıcı seyrəkliyi

Mübarək bayrama bir neçə gün qalsa da, satıcılar müştəri qıtlığı keçirir; bazarda qiymətlər 100-110 manatdan başlayır...

əziyyətini çəkirik. Qışda bunların yemi var, saxlanması var, Bakıya gətirmək, burda satmaq asan iş deyil. Əziyyət çəkməyən adam elə gəlir deyir ki, "əşi, niyə belə baha verirsiniz?". Deyəndə ki, əziyyətli işdi, deyir ki, "nə var axı, heyvan saxlamağa?". Amma inanın ki, əziyyət çəkən adam, bu işi bilən adam başa düşür ki, biz baha satmırıq".

Zabrat-Pirşaqı avtomobil yolunda diri heyvan satışı ilə məşğul olan satıcılar gözünlü sentyabrın 24-ü və 25-də olacaq satışa dikib. İndi gündə 1-2 dənə heyvan satan satıcılar ra-

heyvana baxmaq imkanı, şəraiti olanlar qurbanlığı bir neçə gün əvvəldən alır. Həyatında saxlayır, ona yaxşı qulluq edir. Elə bayram günü də həyatında kəsir. Qiymətlərin artmasından ehtiyatlandığı üçün tez alanlar da var".

Heyvan satışı ilə məşğul olan Əhliman Məmmədov isə deyir ki, heyvanları indi neçəyə satırsa, bayram günü də o qiymətə satacaq: "Mənim dediyim

qiymətlər, heyvanın satış qiymətidir. Bu gün də alsan belədir, sabah da. İstəsəniz bayram günü də gəlib, qiymətləri soruşa bilərsiniz. Görün dəyişiklik var, ya yox".

Qurbanlıq heyvanların satışı məntəqələrinin əksəriyyətində kəsim xidməti də göstərilir. Qurbanlığını seçən şəxs burada heyvanı kəsdirərək apara bilir. Bunun qarşılığında isə çox vaxt heyvanın dərisi, kəlləsi və ayaqları qessablara qalır. Bu da onların zəhmət-haqqısı olur.

Satıcılar hələ ki, qurbanlıq heyvanların satışı ilə bağlı yoxlamaların həyata keçirilmədiyini deyir. Əsas yoxlamaların bayram günlərində olduğunu deyən satıcılar açıq şəkildə etiraz etməsələr də, yoxlamaların görüntü xətrinə həyata keçirildiyini təsdiqləyirlər. Dövlət Baytarlıq Nəzarəti Xidməti artıq qurbanlıq heyvanların satışı və kəsilməsi ilə bağlı yoxlamalara başlamasa da Post Patrul Xidmətinin əməkdaşları satışlara nəzarətə başlayıb. Belə ki, PPX əməkdaşları heyvanların magistral yolların kənarlarına çıxarılmamasına icazə vermir.

***

İslam aləminin ən vacib iki bayramından biri olan Qurban bayramı hər il ölkəmizdə də müsəlmanlar tərəfindən yüksək səviyyədə qeyd edilir. Azərbaycanın məşhur simaları da bu il qurban bayramında qurban kəsəcəklər. Onların sırasında Milli Məclisin deputatları, siyasi partiyaların liderləri, tanınmış media nümayəndələri də var.

ADP sədri Sərdar Cəlaloğlu da bu il qurban kəsək tanınmışlar arasındadır. Partiya sədri hər il olmasa da imkan daxilində qurban bayramlarında qurban kəsməyə çalışır.

Milli Məclisin deputatı Fətaht Heydərov isə hər il olduğu kimi, bu il də qurban kəsəcək. F.Heydərov "Trend"ə açıqlamasında qurban kəsməyin ailələrində adət olduğunu bildirib.

İlkin MURADOV
Fotolar müəllifindir

"Baxış bucağı"

Böyük Quruluş Partiyasının başqanı, deputat Fazil Mustafa noyabrın 1-də keçiriləcək parlament seçkilərində yenidən namizədlüyünü irəli sürüb. Partiya sədri namizədlüyünü hazırda deputat olduğu 26 sayılı Sabunçu 1-ci seçki dairəsindən (Bakıxanov qəsəbəsi) irəli sürüb.

Qeyd edək ki, Fazil Mustafa 2005-ci ildən Milli Məclisdə həmin dairəni təmsil edir. Ancaq hakim partiyanın bu dairədən də namizəd irəli sürməsi müəyyən suallar doğurub. "Yeni Müsavat"a müsahibəsində öz imkanları, şansları ilə bağlı suallara cavab verməklə yanaşı, Azərbaycan ətrafında baş verənlərə də münasibət bildirdi.

- *Fazil bəy, necə bilirsiniz, Avropa Parlamenti niyə məhz seçki ərafəsində Bakı ilə sərt dildə danışmağa qərar verdi? Azərbaycan rəsmilərinin səsləndirdiyi arqumentlər öz yerində, sizcə, pərdəarxasında ayrı səbəblər varmı?*

- Bildiyiniz kimi, Avropa Parlamenti Azərbaycana qarşı sərt mövqeni Avropa oyunlarından başlayaraq davam etdirir. Əlbəttə, son qətnəmə daha sərtədir və əslində hədələyici üslubda tərtib olunub. Əslində bu qətnəmədən daha çox ABŞ-ən hikkəsi daha çox sezilir, çünki Avropa İttifaqının öz daxilində problem bolluğudur və Yunanıstan və miqrantlar kimi ağırlı məsələləri olan bir qurumun parlamentinin Azərbaycan adında yeni problem yaratmaq istəməsi bir qədər inandırıcı görünür. İndiki şərtlərdə Azərbaycanın Rusiya ilə daha ehtiyatlı və anlayışla davranmasını həzm edə bilməyən ABŞ, Avropa Birliyinin ağız ilə Azərbaycana xəbərdarlığını edir. Mahiyyət budur ki, onlar üçün Ukrayna eksperimentindən sonra

"Azərbaycan elə bir ölkədir ki, burada hər şey üçün əsas var; ölkədə qalmağa da, ölkədən getməyə də, yaşamağa da, intihara da..."

Azərbaycan eksperimenti də cəlbədicə görünür və Azərbaycan hakimiyyətinin ciddi direnişini görüb hələ ki, qətnəmə variantı üzərində dururlar. Bütün hallarda Azərbaycanın indiki xarici siyasət kursu ölkənin təhlükəsizliyinin qorunmasını prioritet olaraq götürüb və bu da indiki dünya konjunkturasında ən optimal seçimdir.

- *Seçkiqabağı Azərbaycan və Avropa Parlamenti arasında baş verənlər, sizcə, kimin işinə yarayacaq? Məsələn, hesab etmək olarmı ki, bu vəziyyət həm də*

Azərbaycan hakimiyyətinə ATƏT və Avropa İttifaqının müşahidəçisi olmadan rahat seçki keçirmək şansı verir, yoxsa əksinə, bunun fəsadlarının olacağını güman edirsiniz?

- Təbii ki, Avropa İttifaqı ilə münasibətlərin gərginləşməsi indiki halda bizim maraqlarımıza uyğun deyil. Ancaq ilk atəş Azərbaycan tərəfindən açılmayıb və öncədən söylə-

yinə uyğun gətirdiyi anlamı vermirmə? Hesab etmək olarmı bütün bu proseslər Bakını Moskvaya daha da yaxınlaşdırır? Elə isə Qərb institutları Azərbaycanın itirilməsinə köklənmiş bu siyasətdə niyə təkidlə görünür?

- Rusiyanın reaksiya verməkdə əsas məqsədi Azərbaycan üzərindən bölgədəki proseslərin ona daxil olduğunu ABŞ və Avropa İttifaqına göstərməkdir. Ona görə də bu

cəhdlər edilib. Parlamentdə bir-iki nəfər oturtmaqla nəyi dəyişəcək? Digər tərəfdən, Azərbaycan iqtidarı Rusiyanın maraqlarına qarşı qıcıqlandırıcı addımlar atmadığı kimi, öz maraqlarını da nə Rusiyaya, nə də ABŞ-a güzəştə gedəcək xarakterdə deyil. Dəfələrlə Rusiyanın ən yaxın adamları kimi tanınan şəxslərin parlamentdə düşə bilməməsi bunun əyani sübutudur. Qarabağa sülhməramlıların

maya ciddi əsas verir, çünki hakim partiya və ölkə idarəetməsinin əsas siyasi bazasını təşkil edir. Ona görə də siyahıların tərtib edərək bütün detalları ciddi araşdırdıqlarını düşünürəm. Ola bilsin ki, bu siyahıda yer alanların müəyyən bir qismi seçki rəqabətindən qalib çıxmasın, ancaq parlamentdə say üstünlüyünün yenə də YAP-da olacağı şübhə doğurmur.

- *Hakim partiya siza da rə-*

lər. Milli Şuranın ardınca ADP boykota getdi, KXCP və Müsavat da boykota işarə edən açıqlama verib. Mövcud seçki mühitini necə dəyərləndirirsiniz, boykot üçün əsaslar varmı?

- Azərbaycan elə bir ölkədir ki, burada hər şey üçün əsas var. Ölkədə qalmağa da, ölkədən getməyə də, yaşamağa da, intihara da. Yəni hər kəs öz psixoloji durumuna görə istənilən qərarı verib əsaslandırma bilər. Fikrimcə, bütün hallarda siyasətçilər boykot sözündən uzaq durmalıdırlar. Hətta haqsız rəqabətlə qarşılaşsalar belə, hətta uduzsalar belə, boykot sözünü dilə gətirməməlidirlər. Çünki passivliyin bütün növləri pisdir və qeyi-bərabər mübarizənin də içində yer almaq insan üçün maraqlı sürprizlər ortaya qoya bilər.

- *Parlament seçkilərinin nəticələrinin beynəlxalq aləmdə tanınmaması gözləntisi varmı və bu, baş verərsə, ölkəmiz üçün hansısa problemlər yarana bilərmi?*

- Burada hansısa problem görmürəm, seçkilər qanunvericiliyə uyğun keçiriləcəksə, nə deyib nəticələrini tanımayacaqlar? Belə bir gözlənti yoxdur.

- *Parlamentin yeni tərkibində müxalifət liderlərindən kimləri görmək istərdiniz? Sizcə, hakimiyyətə onların ali qanunverici orqanda görmək istəyirmi?*

- Mənim istəyim müxalifət liderlərini orada görmək deyil, Böyük Quruluş Partiyasının əksər namizədlərini orada görməkdir. Ancaq ümid edirəm ki, müxalifəti təmsil edən və ən azı fraksiya yaradacaq qədər sayı malik olan namizədlər uğur qazanacaqlar.

- *Bu arada Azərbaycanı gözləyən təhlükələrlə bağlı xəbərdarlıqlar artıb. Sülhəddin Əkbər də deyib Suriyadan sonra növbə Azərbaycandır. Ölkəmiz üçün təhlükəli planların işə salınması realdır və hakimiyyət vəziyyətin yaxşılaşmağa doğru dəyişməsi üçün hansı addımlar atmalıdır?*

- Ümumiyyətlə, belə bir növbənin olmasını müəyyənləşdirmək üçün ən azı Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin Obamaya qovluğun içində ötürdüüyü kağızdan və ya Federal Tədqiqatlar Bürosunun Pitine ötürdüyü məxfi sənəddən məlumatın olmalıdır. Bu işə imkanımız xaricindədir. Ona görə də növbənin Suriyadan sonra Azərbaycana necə çata biləcəyini söyləməkdə çətinlik çəkirəm və bu ehtimalı inandırıcı saymıram. Bununla belə, problemləri azaltmaq üçün iqtidar çoxşaxəli islahat və dəyişikliklər həyata keçirməlidir.

□ **Elsad PAŞASOY**

"İlk atəş Azərbaycan tərəfindən açılmayıb"

Fazil Mustafa: "Problemləri azaltmaq üçün iqtidar çoxşaxəli islahat və dəyişikliklər həyata keçirməlidir"

"Onlar hətta haqsız rəqabətlə qarşılaşsalar belə, hətta uduzsalar belə, boykot sözünü dilə gətirməməlidirlər"

diyim kimi, Avropa İttifaqının da kifayət qədər problemlər çəmbərində Azərbaycanla münasibətləri sərtləşdirməsi çox süni konstruksiyaya bənzəyir. Eyni vəziyyəti bu ilin aprel ayında Türkiyəyə qarşı da müşahidə etdik. ABŞ özü qərar vermədi, əvəzində sanki gizli bir dirijor çubuğu ilə Avropa Parlamenti yalançı soyqırımla bağlı münasibətləri tam korlayaraq əsassız bir qətnəmə qəbul etdi. Demək ki, motiv insan haqları olmaya da bilər, əsas hədəfin olmasıdır. Seçkidə müşahidə məsələsinə gəldikdə isə, guya indiyədək ATƏT və Avropa İttifaqı

kimi məsələlərdə sanki Azərbaycanla həmrəy olduqlarını göstərməyə çalışırlar. Bakını Moskvaya yaxınlaşdırın bu proseslər deyil, Azərbaycanın indiki şərtlərdəki dövlət maraqlarıdır. Yeni Rusiyanın bölgədə aqressivliyi artır, hələ ki, iqtisadi sanksiyalardan başqa heç bir ciddi təsiredici mexanizm tapılmayıb, ABŞ və Böyük Britaniya ərazi bütövlüyünə təminat verdiyi Ukraynanın işğalının qarşısını ala bilməyib, o zaman 50-60 kiloluq Azərbaycan ağır çəkili Rusiya ilə necə rinqə çıxıb bilər? Bu günün ən praqmatik siyasəti Rusiyanın aqressivliyinin hədəfinə çevrilməməkdir, Azərbaycan da məhz bunu edir.

- *Seçkiöncəsi Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov Bakıya bir günlük səfər edərkən də belə xəbərlər yayıldı ki, Moskva Azərbaycan parlamentindən özünə kvota istəyir. Bu arada da Rusiyanın Qarabağa sülhməramlı yerləşdirəcəyi xəbəri yayılıb, hətta Qərb mənbələri bu barədə xəbərdarlıqlar edirlər. Bütün bunlarla bağlı nələr gözləmək olar? Sizcə, Rusiyanın nə kimi sürprizləri var?*

- Bu, bir qədər sadələşib yanaşmadır, Azərbaycan parlamentində kvota almaq Rusiyanın nəyinə lazımdır? Azərbaycanda Rusiya maraqları üçün çalışın kifayət qədər qüvvə var və dəfələrlə bunun hərəkətə gətirilməsi üçün

"Azərbaycanda Rusiya maraqları üçün çalışan kifayət qədər qüvvə var"

yerləşməsi indiki şəraitdə Rusiya üçün hansısa zərurətdən doğmursa, bunun inandırıcılığı da azalır. Rusiya bir az pərdəli şəkildə Qarabağda var, bütün hərbi sistemini idarə edir, Ermənistanda da ordu-sunu saxlayır, durub-durub da Qarabağa qoşun yeritməsinin nə mənası qalır?

- *YAP-ın deputatlığa namizədlər siyahısını necə dəyərləndirirsiniz? Bəzi müşahidəçilər hesab edirlər ki, bu siyahı ilə hakim partiya artıq seçkinin taleyini həll edib. Razılaşmaq olarmı?*

- YAP-ın seçki siyahısı seçkilərlə bağlı proqnozlaşdır-

qib göndərib. Narahatlığınız varmı? Heç düşünürsünüz mü ki, növbəti parlament sızsız formalaşsın?

- Bir yarışa girəndə mən heç vaxt rəqib haqqında düşünmürəm, sadəcə bilərəm ki, istənilən rəqibə hörmətlə və ciddi yanaşmaq lazımdır. Ona görə də bütövlükdə seçki prosesinə narahatçılıqla yanaşmaq ağılı başında olan hər kəs üçün vacibdir. Mən öz mübarizəmi aparacağam, əgər Allah qismət edərsə və seçicilər dəstəkləyərsə, yenidən seçilərəm.

- *Müxalifətin bir sıra partiyaları boykot qərarı verib-*

Mən Sakit okeanda necə batdım

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

"Onda boğulmağın verdiyi əzablar başladı. Lakin Martin öz sönən zəkası ilə anladı ki, bu əzablar hələ ölüm deyil. Ölüm əzab vermir. Bu hələ həyat idi, həyatın son sarsıntısı, son əzabları idi. Bu, həyatın ona vurduğu son zərbə idi"

(Cek London, "Martin İden")

Hər bir ağıl kəsən Azərbaycan vətəndaşı kimi mənim də beynimdə daim bir fikir fırlanmaqdadır: necə edək buradan çıxacaq gedək, normal bir dövlət tapıb yaşayaq? Bunun üçün, əlbəttə, ən yaxşı variant odur sərhədi keçib çıxıb gedəsən. Ancaq ordan sənə buraxmazlar. Sərhədcilər, gömrükçülər, sanepidemstansiya, ASAN-xidmət, polis, prokurorluq, vergi, arvadın qohumları, qohumların arvad-uşaqları, milli mentalitetimiz və sairə və ilaxır - adam tutub saxlayan şeylər çoxdur. Bu baxımdan ən yaxşı alternativ yol yeri qazıb planetin o biri tərəfindən çıxmaqdır. Heç kimin xəbəri olmaz.

Həmin mükəmməl qaçış planı mane olan yalnız bir detal var idi: bilmirdim Azərbaycandan Yeri düzünə qazsam hansı ölkədən çıxaram. Bəlkə elə bizdən də pis gündə ölkələr var, ordan çıxaram? Hipotetik də olsa belə variant mümkündür. Bu bəxt ki bizdə var, hətta qazıb Yerin o biri üzündə də Azərbaycandan çıxmaq olardı. AMEA üzvü Əkrəm müəllimin məşhur "Yer fırlanmır" nəzəriyyəsi varsa, niyə bu da olmasın? Sən qazdığın müddətdə Azərbaycan fırlanıb o biri tərəfdə dayanar, köstəbək kimi eşib çıxanda görərsən Hacıbala müəllim kabinetinin qabağında durub Cokonda təbəssümü ilə sənə baxır.

Uzun sözün qıssası, bu problem məni həmişə düşündürdü, tam təsadüfən dünən bunun cavabını internetdə tapdım. Orda bir saytda cürbəcür əcaib-qəribə xəritələr verilməmişdi, məsələn, xəritənin biri "dünya xalqlarının məməsi nə boydadır" mövzusunda idi. Əlbəttə, biz bu xəritəyə baxmadıq, çünki ictimai-siyasi, geopolitik-sosial problemimizə işiq salacaq xəritəni axtarırdıq. Təsəvvür edin ki, orda bu xəritə var idi! Adı da elə bu cür idi: "Yaşadığınız şəhərdən Yeri düz qazsanız planetin harasından çıxarsınız". Sizcə Azərbaycanın əks tərəfi haradır? Çox kədərli idi: Azərbaycanın harasından qazırsan-qaz, o tərəfdə Sakit okeanın düz ortasından çıxarsan! Mən donub qalmışdım, çünki yeganə xilas, qurtuluş proqramım da gözümün qabağında Sakit okeana qərç olurdu.

Hələ bu harasıdır, orda "Sahilin istənilən yerindən ən uzaq nöqtə" adlı xəritə də var idi, bu xəritə isə elə Sakit okeanın məhz Azərbaycanın əksi olan nöqtəsinə düşürdü! Yəni, lap qazıb ordan çıxsan belə quruya gedib çatmaq üçün can qoymalı olarsan. Azərbaycan dünyanın hər yerindən uzaq düşmüş məmləkət olduğu kimi, onun Yerin o biri üzündəki "tərsi" də hər yerdən uzaq imiş. Sakit okeanın biri də buradır - hamı yatır. Oyananda da normal yox, sunami, dağıntı şəklində oyanır.

Söz milli naviqasiya problemlərimizdən düşmüşkən bir təklif vermək istərdim. Bildiyiniz kimi son çağlar Avropa ilə münasibətlərimiz korlanıb, çünki onlar bizim milli-mənəvi dəyərlərə xidmət etmək istəmirlər. Sabir Rüstəmxanlı'nın şeirlərinə qulaq asırıqlar. Kişi kişi ilə evlənin, eyni zamanda, dəlini icra hakimi qoymurlar. Ağbırçək institutu tam iflasa uğrayıb, muğam festivalı, sünnət toyu, xınayaxdı, qızgördü, oğlandırdu, gəlinqaytardı, bəyverdi, yengevideo kimi mənəvi dəyərlərdən heç xəbərləri yoxdur. Tüpürəsən elə Avropaya... Amma hələlik, tüpürməzdən qabaq bezi texniki islahatları həyata keçirməliyik. Bunlardan biri, hesab edirəm, lap birincisi Bakı metrosunda səslənən stansiya elanlarıdır. Avropa oyunları vaxtı o elanlar ingiliscə də səslənməyə başladı. Örnək üçün, qatar "28 may"dan dəbərəndə diktör arvad nazla deyir: "Nekst steyšn Nizami". İndi bu kimə lazımdır? Bu bizim mənəvi dəyərlərə uyğun deyil. Təklif edirəm o elanlar ərəbcə səslənsin, dinimizə, mənəviyyətimizə uyğun olsun. "Əl mərhələtül qaadima Elmlər". Bəh-bəh! Gör nə musiqilidir. Elə bil fatihə verirlər.

İndi söz əlaqədar təşkilatlarıdır - gəlin qazdığım yeri doldurun.

Bakı-Moskva-Ankara ortaq anlaşması üçün yeni şans pəncərəsi

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 23-də Moskva səfər edəcək. Xəbər verildiyi kimi, bu barədə ötən həftəsonu Rusiya mətbuatı məlumat yayıb. Prezident Əliyev həmin tarixdə - mübarək Qurban bayramına bir gün qalmış Moskvada, Sülh prospektindəki yeni Cümə məscidinin açılış mərasimində iştirak edəcək.

Rusiya Müftüləri Şurasının sədri şeyx Ravil Qaynutdinin mətbuata bildirdiyinə görə, mərasimdə Rusiya prezidenti Vladimir Putin, din xadimləri, həmçinin, Azərbaycan, Fələstin, İordaniya, Qatar, Küveyt, Səudiyyə Ərəbistanı, Türkiyə, İran, Qazaxıstan, Türkmənistan, Qırğızıstan, Tacikistan və Özbəkistan dövlət başçıları iştirak edəcək.

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın da Rusiyaya səfər edəcəyi artıq dəqiqləşib. "Sentyabrın 23-də Moskvada prezident Vladimir Putin, Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Fələstin Milli Administrasiyasının başçısı Mahmud Abbasın görüşü olacaq". Bunu Kremlin mətbuat katibi Dmitri Peskov söyləyib.

"Türkiyə prezidenti Moskvada məscidin açılış törenində iştirak edəcək. Həmçinin, onun prezident Putinlə görüşü də nəzərdə tutulub. Biz Mahmud Abbasın da mərasimdə iştirakını gözləyirik. Onunla Vladimir Putin ayrıca danışıqlar aparacaq", - deyir Peskov qeyd edib.

***

İlk baxışda belə təəssürat yarana bilər ki, Putin müsəlman dünyasının ən önəmli dövlətlərinin başçılarından Moskvaya dəvət etməklə "mini-sammit" düzenləyib bir növ Rusiyanın təklənmediyini göstərmək istəyir, Qərbə hətta güc nümayiş etdirir. Ancaq mübarək Qurban bayramı günlərinə təsadüf edəcək qarşılıqlı mərasim və görüşlər, bircə, ən çox üç ölkənin - Azərbaycan, Türkiyə və Rusiya prezidentlərinin bir araya gəlməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Ona görə ki, şimal qonşumuzun məhz bu iki türk dövləti ilə əlaqələri hazırda ən çox aktual kəsb edir və həssasiyyətə malikdir.

Yada salaq ki, İlham Əliyev, Vladimir Putin və Rəcəb Tayyib Ərdoğan arasında sonuncu dəfə ikili-üçlü formatda təmaslar Bakıda - I Avropa Oyunlarının açılış çərçivəsində baş tutmuşdu. Ümumiyyətlə, son zamanlar üç paytaxt arasında əlaqələrdə bir dinamizm müşahidə edilir ki, bu da öncəliklə bölgənin taleyinə həlledici təsirə malik yeni təhlükəli proseslərin vüsət alması ilə, global terror təhlükəsinin üç dövlətin sərhədlərinə yaxınlaşması ilə, nəhayət hər üç ölkənin

"Allah evi" prezidentləri Kremlə yığır

Cümə məscidinin açılış töreninə qatılacaq Azərbaycan, Türkiyə və Rusiya liderlərindən mühüm açıqlamalar gələ bilər; gözlər Moskvada; saatlar Kreml vaxtına qurulur?..

Qərblə münasibətlərinin bu və ya digər dərəcədə problemləli fazaya adlanması ilə bağlıdır.

Əlbəttə, Qərblə mürəkkəb münasibətlər Moskvaya Bakı və Ankaraya yaxınlaşmaq üçün fürsət verir və üstünlük yaradır. Ancaq Bakı və Ankara da boşuna rəsmi Kremlə yaxınlaşmaq istəmir, Moskvadan bunun müqabilində konkret dividendlər umur, nəzərə alır ki, bu gün Rusiyaya Azərbaycan və Türkiyə daha çox gərəkdi, nəinki əksinə.

Təbii ki, ikitərəfli qarşılıqlı münasibətlərə aid həllini gözləyən problemlər də qalır. Bu və digər regional, global xarakterli məsələlərin bir daha və effektiv müzakirəsi üçün, obrazlı desək, "saatları Kremlə tutuşdurmaq" üçün Moskvada təmasları yaxşı platforma roluna oynaya bilərdi - bir şərtlə ki, Moskvada "nəşə verməyi" bacarsın və imperiya ambisiyalarını müvəqqəti də olsa, rəfə qoysun.

***

Söz yox ki, qardaş Türkiyənin üzvləşdiyi hazırkı qəliz vəziyyətə rəğmən, Ərdoğanın Rusiyaya yollanmaq qərarına gəlməsi Moskvada səfərinə verilən önəmdən və konkret gündəlikdən xəbər verir. Yəni söhbət sadəcə, yeni məscidin açılış töreninə qatılmaq kimi bir ayımdan getmir - "Allah evi" sa-

şünü daha məhsuldar və məzmunlu etməyə yönəlib.

***

Azərbaycanla bağlı da Kremlin iki mühüm gözləntisi var: 1. Azərbaycanın Avrasiya İqtisadi Birliyinə üzvlüyü və 2. Dağlıq Qarabağa Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin yerləşdirilməsi.

Bu yerdə yada salaq ki, ABŞ-ın nüfuzlu "Stratfor" analitik mərkəzinin ekspertləri ikinci məsələ ilə bağlı Bakı və Moskvanın az qala, ilkin anlaşma içində olduğunu, Moskvanın Qafqaz siyasətinin artıq dəyişdiyini və tezliklə Dağlıq Qarabağ ətrafında status-kvonun da dəyişəcəyini qeyd ediblər.

Təbii ki, hər iki məsələdə, xüsusən də sülhməramlılar məsələsində Bakı ilə yanaşı, ikinci sırada Ankaranın "dobro"sunu da almaq gərəkdir. Bakının razılığı üçün əsas şərti çoxdan bəllidir - Qarabağ məsələsində real irəliləyiş, erməni işğalçı qüvvələrinin Azərbaycan ərazilərindən çıxarılması. "Türk axını" isə TANAP və TAP-a müəyyən mənada alternativ sayıldığından Türkiyə-Rusiya qaz anlaşması üçün də Ankara istər-istəməz Bakının "xeyir-duası"na almaq zorundadır.

Sadalanan səbəblərdən təkcə Ermənistan deyil, həm də Qərb və NATO tərəfindən üç paytaxt arasında ikili və üçlü format üzrə növbəti müzakirələrin diqqət və narahatlıqla izləncəyi dəqiqdir. Axı söhbət onların da köklü maraqlarına təhlükələrdən gedir.

O ki qaldı, təcavüzkar Ermənistan, heç də pis olmazdı ki, Qurban bayramı günlərində Moskvada Ermənistanı nə vaxtsa qurbanlıq edə biləcəyi barədə bir anons edəydi. Türkiyə və Azərbaycanı həmişəlik qazanmaq qarşılığında, bircə, heç də böyük itki olmazdı.

□ Siyasət şöbəsi

"Əsrin müqaviləsi"nin Azərbaycanca verdikləri

İlk kontraktın imzalanmasından 21 il keçdi; Bakının neft strategiyasını uğurlu saymaq olarmı? - rəylər fərqlidir...

Dünən "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasından 21 il keçdi. 21 il bundan əvvəl-1994-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan və 6 müxtəlif ölkəni təmsil edən 11 neft şirkəti arasında məhsulun bölüşdürülməsinə dair sənəd - tarixə "Əsrin müqaviləsi" adı ilə düşmüş sənəd imzalandı.

Sazişin tərəfləri olan ölkələr Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli (AÇG)" yatağının dərin hissəsinin karbohidrogen ehtiyatlarının birgə inkişaf etdirilməsinə dair razılaşma əldə etmişdilər.

"Əsrin müqaviləsi"nin bu 21 ildə Azərbaycana qazandırdıqları, nələrin inkişafına gətirdiyi, hansı məsələlərdə tormozlayıcı rol oynadığı haqda ən müxtəlif yanaşmalar var.

Azərbaycan Milli Strateji Təhqiqatlar Mərkəzinin rəhbəri Natiq Miri bu mövzuda danışarkən bildirdi ki, bu layihə müstəqillik dövründə Azərbaycan vətəndaşlarını Küveyt və Norveçdə olduğu kimi varlı və firavan etməliyi. 21 il sonra Azərbaycan əhalisinin iqtisadi baxımdan durumuna nəzər yetirdikdə bu ümidin doğrulmadığı aydın olur. Lakin "Əsrin müqaviləsi"nin Azərbaycan dövləti üçün çox mühüm olduğu, dövlətin müstəqilliyinin təminatında ciddi rol oynadığı da aydındır: "1994-cü ilin neft kontraktı sabitliyi təmin etdi və milli birlik hissəsinin yaranmasına xidmət göstərdi, Azərbaycan dövlətinə bir sıra məkrli dövlətlərin təhdidlərini qarşısını aldı. Ölkədə demokratiyanın qurulmasına isə bu müqavilə dolaşması ilə də olsa mənfi təsirini göstərdi. Hökumət 21 il ərzində həmin müqavilənin gətirdiyi nəhəng pul sərvətini ele yönəltdi ki, ölkə neftdən daha

asılı və demokratiyadan daha kasad vəziyyətə düşdü. Hökumət fiziki infrastrukturda insan ehtiyatlarının inkişafı ilə müqayisədə, bəzən isə onun ziyanına, daha böyük üstünlük verdi. Qıssası, hökumət neft sərvətini güclü, geniş əsaslı siyasi təsisatların yaradılmasına investisiya etmədi. Müqavilənin müsbət tərəfi ondan ibarəti idi ki, ölkənin siyasi stabilliyi və iqtisadi müstəqilliyinə kömək etdi. Bütün aparıcı beynəlxalq səhmdarların layihəyə daxil edilməsi Azərbaycan hökumətini böyük güclərin geosiyasi maraqlarını balanslaşdıran xarici siyasət məqsədlərinə xidmət edirdi. Bu məsələnin neqativ tərəfi bu idi ki, balanslaşdırma həm də Qarabağın statusunun Azərbaycan üçün əlverişli olmayan şərtlərlə dondurulması və münaqişənin həllinin qeyri-müəyyən vaxtadək təxirə salınması demək idi. Belə ki, heç bir əsas xarici güc mövcud status-kvonu dəyişməkdə maraqlı deyildi. Belə də oldu. Daha bir müsbət tərəfi isə bu müqavilənin Azərbaycanı dünyanın neft xəritəsinə yerləşdirməsi, Azərbaycanı neft istehsalının beşiyi və əsas mərkəzi kimi tanıması oldu".

Deputat Fəzail Ağamalı isə bildirdi ki, 21 il öncə - Azərbaycan çox ağır dövrünü yaşadığı məqamda Heydər Əliyev çox böyük uzaqgörənlik nümayiş etdirərək, dünyanı heyretləndirə biləcək bir layihəyə imza atıb, "Əsrin müqaviləsi"ni dün-

yanın aparıcı dövlətlərinin və transmilli şirkətlərinin iştirakı ilə arzudan gerçəkləşməyə çevirə bilib: "Baxmayaraq ki, 1994-cü ilin 20 sentyabr ərafəsi Azərbaycanda siyasi böhranın ciddi xarakter daşdığı vaxtlar idi. Ermənistanın təcavüzkar siyasəti nəticəsində ölkənin 20 faizdən artıq ərazisi işğal altına alınmış, 1 milyona yaxın əhali qaçqın və məcburi köçkünü çəvrilmişdi. Ölkədə ağır iqtisadi durum yaşanmaqdaydı. 1993-cü ildə xalqın təkiddi tələbi ilə təkrar siyasi hakimiyyətə gətirilən ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanı bu bəlalardan, iqtisadi tənəzzüldən xilas etmənin yollarını aramaqdaydı. Məhz belə bir vaxtlarda ümummilli lider çox cəsarətli addım ataraq, "Əsrin müqaviləsi"ni imzaladı və sonralar heç kimin gözləmədiyini möcüzə baş verdi. Azərbaycanın karbohidrogen ehtiyatlarının birgə istehsalı, Avropaya nəqli ilə bağlı layihə reallaşdı. Azərbaycanda sosial-iqtisadi, siyasi böhranın, ölkənin parçalanması, dövlətin məhv olma təhlükəsinin yaşandığı bir ərəfədə belə cəsarətli addım atmaq, oduqca böyük iradə tələb edirdi. Çünki həmin illərdə vəziyyəti bir qədər də ağırlaşdıran İran və Rusiya tərəfindən ölkəmizə olan basqılar idi. Rəsmi Moskva çox açıq şəkildə belə bir müqavilənin imzalanmasına qarşı çıxır, Azərbaycanla hədələyici tonda danışır, təhdid xarakterli mesajlar verirdi. İran tərəfi də gizləndə bu müqavilənin bağlanmaması üçün bütün imkanlarını səfərbər etmişdi. Lakin Heydər Əliyev böyük diplomatik məharətlə bütün vasitələrdən yararlandı,

müdrəklik göstərərək bu müqavilənin imzalanmasına müvəffəq oldu. Bundan sonrakı mərhələlərdə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda daha dərin qatlardan neftin istehsalına, kəşfiyyat işlərinin aparılmasına, buruqların qazılıb işlədilməsinə başlandı. İstehsal olunan neftin xaricə çıxarılması üçün isə "Əsrin müqaviləsi"nin tərkib hissəsi olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəmərinin inşasına başlandı. Beləliklə də 21 il ərzində çoxlarının bir vaxtlar xülya hesab etdiyi layihə Azərbaycanda uğurla həyata keçirildi, ölkəmiz öz neftini Ceyhan vasitəsilə dünya bazarına çıxara bildi".

Yaşamaq elə şeydir ki...

Hüseynbala SƏLİMOV

Günlər biri-birini elə qovdu ki, payızın gəlişindən heç xəbərimiz olmadı. Yayın son bir ayı Avropaya axışan miqrantların dəhşətli problemləri başladı və güman ki, bu problem hələ aktual olaraq qalacaq...

Amma biz Avropada yaşayırıq, Azərbaycanda gün keçiririk. Ona görə "gün keçiririk" yazdım ki, yaşamaq tamam başqa şeydir...

Yeğin ki, özünüz də mənimlə razılaşırsınız - yaşamaq başqa şeydir... O elə bir şeydir ki, onu Azərbaycanda bir neçə yüz adam bilir...

Qalanlar? Qalanlar isə ora-bura vururlar özlərini ki, ayaq üstündə qala bilsinlər. Bəli, ayaq üstə qala bilmək... Bir tərəfdən əlahəzrət kapitalizmin çox dürlü tələbləri, digər tərəfdən ölkənin öz özəllikləri elə bir vəziyyətə gətirib çıxarıb ki, ayaq üstə qala bilmək özü də böyük problemdir...

Nə isə. Keçək bizim mövzumuza - siyasətə... Əslində onunla da bu ölkədə beş-on nəfər məşğul olur. Qalanlar isə başlarını gireləyirlər. Çalışırlar ki, bu beş-on nəfərin məşğul olduğu siyasətdən özlərini qoruya bilsinlər...

Bəli, günlər bizi seçkilərə yaxınlaşdırır. Amma hələ də yaqınlaşdırə bilmirik ki, görün, bu seçki bizə nə vəd edir?

Hər seçkidən sonra "vintlər" in möhkəmləndirilməsinə o qədər alışmışıq ki, bu dövrün də tez sovuşmasını arzulamaqdan savayı çəməz qalmır...

Əslində bilirsiniz seçki nə qədər maraqlı məsələdir?! Güman ki, Türkiyədə seçkinin gedişinin, nəticələrinin necə təhlil edilməsinə müşahidə etmişiniz və bu mövzuda mənim bir şey yazmağım artıq oldur...

Hətta böhran yaşayan Yunanıstanda seçki prosesi böyük şövqlə keçir. Allah eləməsin, əgər bizdə belə bir problem olsaydı hamı qayıdardı ki, a kişi, camaat acından ölü, heç seçkinin vaxtıdır?

Amma yunanlar bu böhranlı vaxtda belə seçkiyə gedirlər ki, onların problemlərini həll edə biləcək legitim hökumət formalaşsın. Gəl, Azərbaycan əhli düz 22 ildir ki, nə deyirsən, qarşılığında bir cümlə deyirlər - bir milyondan artıq qaçqınımız var...

Elə ki, kiminsə hüquqları müdafiə olunur, elə ki, kiməsə dəstək verilir, hamı xorla qayıdır ki, bəs bir milyon qaçqının hüquqlarından niyə danışmırlar? Mən düz 22 ildir ki, bu problemi başa düşə bilmirəm: niyə görə qaçqınların hüquqları digər insanların hüquq və azadlıqlarına qarşı qoyulmalıdır? Üstəlik, məgər qaçqınlar özləri vətəndaş deyillərmi? Onlar seçici deyillərmi? Məgər onların hüquq və azadlıqları yoxdur?..

Bizdə hər şey bir məqsədə xidmət edir. O məqsəd də budur ki, bizim üçün əsl seçki hələ tezdir, demokratiya hələ ola bilməz və s. və i...

Onda heç olmasa, milli etimad məclisi qurun, milli etimad hökuməti yaradın və insanlara deyin ki, qaçqınların problemləri həll olunana qədər və Qarabağ problemi yoluna qoyulana kimi bizi bu insanlar təmsil edəcək, bizi bu insanlar idarə edəcək...

Bunu da etməzlər. Bəlkə ona görə ki, özləri də bilirlər, məsələ elə bu etimaddır. Onlar bu etimad mandatını ala biləcəklərinə əmin deyillər. Bu səbəbdən də bir tərəfdən seçkinin, demokratiyanın vaxtı olmadığını deyir, o biri tərəfdən də hər beş ildən bir özləri özlərini təyin edirlər...

Bir sözlə, Azərbaycan həqiqətən də çox qəliz və unikal ölkədir. O mənada ki, bu ölkə ən səbrli adamı belə çərçələmək iqtidarındadır. Ona görə də əvvəldə dedim ki, bu ölkədə yaşamağın nə olduğunu bir neçə yüz adam bilir...

Amma yaşamaq elə şeydir ki, hamı onun dadını çıxarmaq istərdi... Hamı onu dadmaq istərdi...

Fəqət, nə etmək olar? Mən əvvəllər həmişə "Qumsallıqda qadın" əsərindən sitat gətirər və deyirdim ki, kimsə bu ölkədə də yaşamaqlıdır... Amma indi, yaş otəndən sonra düşünürəm ki, mənim nə qədər axmaq məntiqim olub?! Axı həyat adama birçə dəfə verilir, onu hələ heç kim ikinci dəfə yaşamaq qismət olmayıb. Amma biz neylədik? Özümüz üçün mifik missiya uydurduq və hansısa mifik ideyaların qurbanına çevrildik...

Sən demə, həyat yalnız ondan ötrü imiş ki, onu yaşayasan... Ən qəribəsi odur ki, mən həm də həmişə akademik A.Miqdalın bir fikrini misal gətirirdim. Bəli, həmin akademik deyirdi ki, həyat elə bir ali nemətdir ki, onu bütünlüklə yalnız bir şeyə həsr etmək olmaz. Ondən soruşurdular ki, hətta fizikaya da? Deyirdi ki, bəli, hətta fizikaya da...

Ona görə də qalan ömrünüzü sadəcə, yaşayın... Amma bacaracaqsınız mı? Və yaxud bacaracağımı? Ən əsası isə, imkan verəcəklərmi?..

Yeni Azərbaycan Partiyasının qurucularından olan sabiq deputat Maksim Musayev hakim partiyanın deputatlığa namizədlər siyahısı, parlament seçkiləri və digər məsələlər barədə "Yeni Müsavat"ın suallarını cavablandırır. Müsahibənin ikinci hissəsinə təqdim edirik.

(əvvəli ötən sayımızda)

- *Avropa Parlamentinin sərəttar qətnaməsindən sonra bir sıra siyasətçilər iddia edir ki, Qərbi seçkidə qarşıqlıq yaratmağa, inqilabi situasiya yetişdirməyə hazırlaşır. Ölkəni qarşıqara bilirlərmi?*

- Avropa bizim daxili işlərimizə qarışmamalıdır, bizə qarşı qərarlar çıxarmamalıdır. Avropanın özünün o qədər problemi var ki, onunla məşğul olsalar, bəsləyir. Mən erməni dilində danışmaq bacarığımı itirməmək üçün hər gün Ermənistanın 3-4 telekanalını izləyirəm. Görürəm ki, Avropa bizə qarşı nümayiş etdirdiyi mövqeni Ermənistan qarşı etmir. Halbuki, Ermənistanda acınacaqlı durumdur. Qardaş Türkiyəyə qarşı da Avropa İttifaqı qərəzli mövqedədir və istəyirlər ki, Türkiyədə qarşıqlıq düşsün.

- *Sizin fikrinizə, builki seçkilər necə keçiriləcək? Necə keçirilməlidir ki, ölkə zərər görməsin?*

- Bu, çox geniş mövzudur. Mənim başıma Əli Əhmədov o qədər oyunlar gətirib ki, danışmaq istəmirəm. Bu seçkidə də Əli Əhmədov kimilər həmişəki kimi at oynatsalar, ola bilsin, seçkilər o qədər də xoşagələ, rəvan olma.

- *Siz tez-tez Əli Əhmədovun adını mənfiyə çəkirsiniz, çox şeydə onu günahkar görürsünüz. Ancaq Əli Əhmədov vəzifə pillələrində irəli çəkilib, baş nazirin müavini də oldu. Bu, daha çox tənqid olunanların daha irəli çəkilməsi hesab edilə bilərmi?*

- Əli Əhmədovla düşmən deyilik. Əli Əhmədovla biz həmyerliyə. Dərinə getsən, qohumluğumuz da çatar. Ancaq biz bir-birimizə düzgün qiymət verməyi, tənqidi bacarmalıyıq, səmimi olmalıyıq, maskalanmamalıyıq. Biz maskalı olsaq, bizim maskamızı cırmalıdır. Mən Əli Əhmədovun adını elə-belə çəkmirəm. Mən yaxşısını yaxşı, mənfi işləri mənfi qiymətləndirməyin tərəfdarıyam. Bir neçə gün öncə baş nazirin müavini Əli Həsənovun çıxışını dinlədim, çox xoşuma gəldi. Əli Həsənov Avropadan Azərbaycana qarşı hücumları tənqid etməklə yanaşı, bir sıra Avropa ölkələrində Azərbaycanın səfirlərinin, diplomatlarının fəaliyyətsizliyini ciddi tənqid etdi, həmin səfirlərin fəaliyyətsizliyinin

nəticəsində Azərbaycanla bağlı o ölkələrdə yanlış təsəvvürlərin yarandığını dedi, səfirlər haqqında ciddi düşüncəli olduğunu qeyd etdi. Əli Həsənov çox doğru mövqeyə ortaya qoydu və ölkə üçün çox ciddi məsələnin üzərinə getdi. Mən bax bu cür müsbət işləri müsbət qiymətləndirirəm. Kimlərin ki, naqislikləri var, onları da tənqid etmə-

kimi hardan götürüb hara dəyişmək olar. Ramiz Mehdiyev bu sahədə yaxşı mütəxəssisdir. Onunla hələ komsomolda, partiyada bir yerdə işləmişəm, beş il birlikdə deputat olmuşuq və bacarığına yaxından bələdəm. Gərək hər kəsin yaxşısını da, pisini də deyəsən.

Ölkədə parlament seçkilərindən sonra nə olub-olma-

4-5 maşın dayana biləcək yer var idi. Çox xahiş-minnətlə maşını qoydum orada və getdim tərcümə mərkəzinə. Tez də qayıtdım və gördüm ki, maşını evakuator aparmayıb. Bax, mənim son illərdə YAP-ın qərarı ilə əlaqəm bundan ibarət olub. Partiyada keçirilən tədbirlərə də dəvət edilmirik.

- *Qərarların qarşısına get-*

özünü soyuqdan qoruyun. Bəs mən nə gəzirdim orada, YAP yaratmağa getmişdim də. Eldar İbrahimov isə 20 illikdə üzümə durdu ki, YAP-ın yaranmasında heç bir işi olmayıb. Olanları danmaq düzgün deyil. Onlar mənim xidmətlərimi dansalar da, mən onların xidmətlərini danmıram və bu gün də dilə gətirirəm. YAP-ın yaradılması

mə durdular ki, sən o zamanlarda olmamısan. Olmamışamsa, mən Naxçıvanda YAP-ın yaradılması ilə bağlı tədbirdə nə gəzirdim? Bakıdan gedənlərdən o tədbirdə cəmi üç nəfər çıxış etmişdi. Biri rəhmətlik Samur Novruzov, biri Murtuz Ələsgərov, biri isə mən. Təyyarə gec getdiyi üçün mən təyyarədən düşüb birbaşa tribunaya çıxmı-

"Bu seçkidə də Əli Əhmədov kimilər at oynatsalar..."

Maksim Musayev: "Maşınımı YAP-ın qarşısında saxlamağa qoymadılar"

dən çəkinmirəm. Tənqid olunan yerdə inkişaf olmaz. Tənqidi düşmənçilik, qərəz kimi qəbul etmək yanlışdır. Bizim millət və dövlət olaraq qüsurlumuz odur ki, biz öz müsbət tərəflərimizi tam göstərə bilmirik, dünyada təbliğatımızı lazımı səviyyədə apara bilmirik. Əli Əhmədov tənqidi qazanıb. Ona görə də onun adını tənqidi formada çəkirim. Baş nazirin müavini vəzifəsinə irəli çəkilməsinə gəlincə, bu, ölkə prezidentinin qərarıdır və mən heç vaxt prezidentin sərəttarına zidd ola bilmərəm, olaram. Cənab prezident onu oraya təyin edib ki, işləsin. O da işləsin, ancaq öz işi ilə məşğul olsun.

- *Ölkə prezidentinin parlament seçkilərindən sonra bir çox sahələrdə islahatları başlayacağı, bir çox məmurları dəyişəcəyi barədə informasiyalar yayılır. Sizin üçün bunların baş verəcəyi gözləniləndirmi? Ümmiyyətlə, qeyd olunan islahatlara gedilməlidir?*

- Bu barədə qəti bir fikir söyləyə bilmərəm. Mən çoxdandır bu cür məsələlərdən kənardayam. Məqalələr, kitablar yazıram. Kadr siyasətinə mən heç vaxt müdaxilə etməmişəm. Respublikada kadrları çox yaxşı tanıyan və o sahədə çox böyük biliyə malik olan şəxs Ramiz Mehdiyevdir. Ramiz Mehdiyev respublikadakı kadrları çox yaxşı tanıyır. O bilir ki, kimin qabında nə var, kim nəyə qadırdır, kim nəyə layıqdır, kimi harada istifadə etmək olar,

yacağını, islahatlar olub-olmayacağını mən deyə bilmərəm. Bu, mənim kəpitensiyama aid məsələ deyil. Heç maraqlanmıram da. Heç bilmirəm ki, çox rayonlarda kim icra başçısıdır. Bəzi nazirləri, Bakı rayonlarının bəzilərinin icra başçıları tanıyıram. Onların işləri ilə maraqlanıram. Çünki özüm icra başçısı işləmişəm. Baxan kimi görürəm ki, kim necə işləyir.

- *YAP-ın qərarına gəlib-gəlməyiniz?*

- Yox, YAP-a getməmişəm. Heç YAP-da indi məni tanıyırlar da (gülür - E.S.). "Ermənilər Amerikada" adlı kitab yazmışam. Bu yaxınlarda həmin kitabı türk dilinə tərcümə etdirmək üçün getmişdim. Getdim avtomobilimi o ərazidə saxlamağa yer tapa bilmədim və dedim aparıb YAP-ın qarşısına qoymadılar. Dedilər ki, bu yer Siyavuş Novruzovun yeridir. Dedim ki, a kişi, Siyavuşa quzu kəsim, vallah mən bu YAP-ı yarıdan adamlardan biriyəm, mənə tanıyırsınız? İçəridən bir-iki nəfər də gəldi və bir-birlərinə dedilər ki, deyəsən bu adam Maksim Musayevdir (qəribə tərdə gülür - E.S.). Məni tanıyanlar, nəhayət, dedilər ki, YAP-ın qərarı qarşısında bir saatdan artıq dayana bilməzsən, burada Siyavuş Novruzovun maşını dayanacaq. Özü də ətrafda

"Siyavuş Novruzov Heydər Əliyevin portretini ilk olaraq qaldırdı və apardı"

mişkən içəri girib partiyağa bir baş çəkmə bilməzdiniz?

- Kime baş çəkdim? YAP-ın 20 illiyində mənə dəvət eləməmişdilər. Hələ üzümə də durdular ki, sənəin YAP-ın yaranmasında heç bir iştirakın olmayıb, sən heç YAP-ı tanımadın. Halbuki, Eldar İbrahimov YAP-ın yaradılması üçün Masallıya gədən mənə və Şirvan Əbilovu aparıb bir otaqda yerləşdirib. Otaq soyuq idi, Eldar İbrahimov mənim də, Əbilovun da üstünü örtüb və deyib ki,

işində Eldar İbrahimovun da böyük zəhməti var. Onun o dövrkü xidmətlərini sadalaya bilərəm. Eləcə də Siyavuş Novruzov mənim YAP-ın yaradılması işində xidmətlərimi dansa da mən onun da xidmətlərini sadalaya bilərəm. Əli Əhmədov isə o dövrdə AMİP-də idi.

Adamın başının üstündə Allah var, mən Eldarla Siyavuşun YAP-a xidmətlərini bildiyim halda dana bilmərəm. Bu, allahsızlıq və ədalətsizlik olardı. Onlar isə mənim üz-

şam. Heydər Əliyev məni tribunada görəndə təəccüblə deyib ki, necə gəlib çatdırdın, çıxış etmək istəyirsən? Çıxış etmək istədiyimi bildirdim, şərait yaratdı.

Bunlar hamısı insanların gözünün qarşısında olub. İlk dəfə 51 nəfərdən ibarət Siyasi Şura seçilib və mən onlardan biri olmuşam. Əli Əhmədov isə bir neçə il əvvəl Eldar İbrahimovu, Siyavuş Novruzovu mənim üzümə durmağa vadar etdi və onlar mənim YAP-da heç bir xidmətimin olmadığını dedilər. Mən isə Siyavuşun YAP üçün, Heydər Əliyev üçün xidmətlərini heç vaxt danmıram. Bir fakt həmişə yadımda qalıb. Mən prezident seçkisinə namizədliyi vermək üçün yaş sənzinin qoyulmasına qarşı iclas keçirdim. Dedilər ki, Heydər Əliyevin portretini tapa bilmirik. Göstəriş verdik, tapıb gətirdilər. Biz oradan yürüş etdik. Dedilər ki, Heydər Əliyevin portretini qaldırmaq aparacaq gənc lazımdır. Dedilər ki, bir nəfər qolu qüvvətli oğlan var, adı Siyavuşdur. Bu, həmin bu Siyavuş Novruzov idi. Siyavuş Heydər Əliyevin portretini ilk olaraq qaldırdı və bir az apardı. Sonra başqa birisi götürdü. Bu hadisə bəlkə də onun özünün də yadından çıxıb. Mənim yadımdan çıxmayıb və ədalət naminə dilə gətirirəm. Səni sağ olasan, ay Siyavuş, sən isə mənim üzümə durursan ki, YAP-da heç bir xidmətin yoxdur.

□ Etibar SEYİDAĞA

Son aylarda Qarabağ cəbhəsində yaşanan gərginliklərin səbəbləri getdikcə daha aydın şəkildə üzə çıxır. Xüsusilə də gərginliyin Qarabağın hüddullarından kənara çıxması, Ermənistan-Azərbaycan sərhədində insan itkiləri, mülki əhalinin hədəfə alınması ilə müşayiət olunan hadisələr, hətta Rusiya XİN başçısının Bakıda olduğu gün erməni tərəfinin xüsusilə aqressivləşməsi, eyni gündə Moskvanın İrəvanda səfirinin erməni rəsmiləri ilə bir araya gəlməsi proseslərin şimaldan idarə olunması ehtimalını gücləndirir.

Lakin Rusiyadan davamlı şəkildə Qarabağa rus sülhməramlılarının gətirilməsinin zəruriliyi barədə eşidilən təşəbbüslərin indi daha ciddi şəkildə ifadə olunması, üstəlik, okeanın o tayından bu məsələ ilə əlaqədar narahatlığın operativ olaraq bildirilməsi situasianyı xeyli aydınlatmış oldu. Nüfuzlu "Stratfor" şirkətinin "tezliklə Dağlıq Qarabağda status-kvo dəyişə bilər. 1994-cü ildə əldə edilmiş atəşkəsdən sonra bu region faktiki olaraq Ermənistanın nəzarəti altındadır, situasiya isə dondurulmuşdu. İndi isə Qarabağa Rusiya sülhməramlıları yeridilə bilər" - açıqlaması konkret situasiyanın ciddi təhlilinin məntiqi nəticəsi hesab olunmalıdır.

Əksər təhlilçilər bu qənaətdədir ki, Rusiya Ukrayna hadisələrinin Moldovaya da sirayət etməsi və buraya Qərbin daha həssas yanaşmasını nəzərə alaraq, Cənubi Qafqazla bağlı planlarında gecikmək, fürsəti əldən vermək istəmədiyi üçün növbəti "sülhməramlı" layihəsini işə salıb. Moskva Ermənistanla möhkəmlənsə də, Gürcüstanla məlum münasibətlər səbəbindən onun işğalçı ölkəyə quru yolla getmək problemləri qalmaqdadır. Elə buna görə də bir müddət öncə Rusiyanın qondarma Abxaziya və Cənubi Osetiya respublikalarındaki hərbi qüvvələri Gürcüstanın irəlilərinə doğru hərəkət etməyə başladı, üstəlik, Bakı-Supsa kəmərinin bir hissəsinə nəzarət etmək fürsəti qazandı.

Qərb dairələrinin Moskvanın Cənubi Qafqazı tam ilhaq etməklə bağlı planlarını tirajlamasına baxmayaraq, bu situasiyanın qarşısını almaq üçün çevik mexanizmlərini işə sala bilməməsi Rusiyanı daha da həvəsləndirib. Kreml gözəl dərk edir ki, Azərbaycanı tam rəqib etməyincə Qafqazı nəzarətdə saxlaya bilməyəcək. Bunun üçüncü ən gözəl variant "müharibə alovunu söndürmək" adı altında 1993-cü ilin mayında Azərbaycanı tərk edən rus əsgərini yenidən bu ölkəyə yeritməkdir.

"Stratfor" təhlilçiləri iddia edir ki, Azərbaycan hakimiyyəti Kremlə gizli sövdələşmə əldə edib, bu sövdələşməyə əsasən tezliklə Dağlıq Qarabağa rus sülhməramlıları yeridilə bilər. "Bu isə daha sonra regionun Bakının nəzarətinə qaytarılmasına imkan yaradacaq". Mərkəzin qənaətinə, Rusiyadan tamamilə asılı vəziyyətdə

olan Ermənistanın etirazına heç kim məhəl qoymayacaq: "Ermənistan ərazisində onsuz da 5 min Rusiya hərbiçisi var, ölkə özü isə Moskvadan güclü surətdə asılıdır".

Bu arada ABŞ müdafiə katibinin Rusiya, Ukrayna, Avrasiya üzrə köməkçisinin müavini, xanım Evelin Farkasın (Evelyn N. Farkas) Azərbaycan səfəri etməsi də təsadüf sayılmır. Diplomatin sülhməramlı layihəsinə reaksiyası da ABŞ-in məsələyə önəm verməsinin təsdiqidir. Pentaqon rəsmisi Rusiya sülhməramlılarının Dağlıq Qarabağda yerləşdirilməsi məsələsinə toxunarkən "Rusiya ATƏT-in Minsk qrupu prosesində iştirak edən ölkədir. Bu proses Azərbaycan və Ermənistan hökumətləri ilə birlikdə həyata keçirilir. Belə bir plan olsa, Minsk qrupunun digər üzvləri ilə birlikdə şəffaf şəkildə nəzərdən keçiriləcək" - deyib.

Bu, Moskvanın sülhməramlı məsələsində təbii olaraq hərəkət etməsinə ABŞ-in ən yumşaq etirazı da sayıla bilər. Belə bir situasiyanın Azərbaycana müsbət perspektiv vəd etmədiyini düşünənlərlə yanaşı, fərqli arqument sahibləri də var. Güman olunur ki, Bakı ərazilərin bir hissəsinin qaytarılması müqabilində rus əsgərinə yaşıl işıq yandıra bilər. Ancaq Gürcüstandakı rus sülhməramlılarının 1998-ci ildə hansı faciələrə bəis olduğunu xatırlamağı vacib sayanlar buna razılıq verilməsini böyük təhlükə hesab edirlər. Bakı Rusiyanın bu planına razılıq versə, nə baş verər? Ərazilərin bu yolla azadlığı mümkündürmü?

Politoloq Arzu Nağıyev güman edir ki, Qərb analitikləri bu mülahizələri irəli sürməkdə bir sıra məqsəd güdürlər: "Başlıcası, bəyan etmək istəyirlər ki, Rusiya münaqişənin həllində açar oyunçudur və Ermənistanın tərəfdaşdır. İkinci məqam odur ki, Rusiya bilir ki, ABŞ və İranın münasibətləri stabilləşə bilər. Azərbaycanın işğal olunmuş Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan rayonlarının İranla 100 km-dən çox nəzarətsiz sərhədi var. Bu isə Rusiyanı qorxudur və müəyyən bir formada həmin ərazidə hərbi birləşmə saxlamaq istəyir. Sülhməramlı qüvvələr məsələsinə gəldikdə, bu mandat BMT və ya ATƏT tərəfindən verilib. İnandırıcı deyil ki, Bakı buna razılıq versin. Çünki Madrid prinsipləri çərçivə

Rus sülhməramlıları Qarabağı

qaytarmağa gəlir, yoxsa...

Siyasi təhlilçilər Moskvanın planını təhlükəli sayır; Kreml paralel surətdə İranla sərhədlərə nəzarət etmək üçün hərəkətə keçib?..

vəsində bu məsələ sonunculardan biridir. Deməli, rusların belə fikri varsa, bu, ancaq Dağlıq Qarabağ ərazisindəki hərbi birləşmələrin leqallaşdırılması və ya yenidən təşəbbüsü ələ almaq cəhdidir".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, siyasi analitik Elxan Şahinoğlu yayılan məlumatlara ciddi yanaşmağın tərəfdarıdır: "Son zamanlar Azərbaycan ictimaiyyəti və ekspert dairələrində belə bir fikir yayılıb ki, Kreml Dağlıq Qarabağ ətrafında bir neçə rayonu azad edilməsi əvəzinə bölgədə silahlı qüvvələrini yerləşdirəcək. Bu fikri Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrovun Bakıya son səfəri də gücləndirib. Çünki, birincisi, Lavrov yalnız Bakıya səfər etdi, İrəvana getmədi, adətən hər ikisini ziyarət edirlər. İkincisi, Lavrov Azərbaycanlı Məmmədyarovla Bakıda mətbuat konfransı keçirdi. Halbuki, bir neçə gün sonra Bakıya gələn Türkiyənin xarici işlər naziri Firudin Siniroğlu Məmmədyarovla ortaq mətbuat konfransında iştirak etdi, jurnalistlərin çoxsaylı suallarına cavab verdi. Deməli, Siniroğlundan fərqli olaraq, Lavrovun jurnalistlərimizə və ictimaiyyətimizə ya deməyə sözü yox idi, ya da Bakıda bağlı

qapılar arxasında dediklərini açıb-ağartmaq istəmirdi".

E.Şahinoğlunun nəzərinə, Rusiyanın irəli sürdüyü həll mexanizmi təxminən belə ola bilər: "Birinci addım kimi Rusiya cəbhə bölgəsində lokal toqquşmaların genişlənməsinə seyrçi qalır. Bu addım Ermənistanı güzəştə məcbur etmək üçün düşünüldü. Bundan sonra Kreml Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərini bir araya gətirir. Bu görüşdə Kreml Ermənistan hakimiyyətini inandırır ki, Ermənistan Dağlıq Qarabağ ətrafındakı rayonları boşaltsın. Bunun əvəzində rəsmi Bakı Rusiya silahlı qüvvələrinin "sülhməramlı qüvvələr" adı altında Dağlıq Qarabağ ətrafında yerləşdirilməsinə icazə verir. Azərbaycan və Dağlıq Qarabağda silahlı qüvvələrini yerləşdirmək Kremlin çoxdankı arzusudur. Azərbaycan 5 rayonu geri qaytarsa da, işğal altındakı Şuşa, Kəlbəcər və Laçının məsələsi həll olunmayacaq. Bu, o deməkdir ki, əslində "sülh sazişi" imzalanmayacaq. Rəsmi Bakı Kəlbəcər, Şuşa və Laçın "sülh sazişini" imzalamayacaq. Sadəcə, qısa müddətli lokal toqquşmaların nəticəsi olaraq 5 rayonu geri qaytarılacaq və Rusiya silahlı qüvvələri bölgədə yerləşdiriləcək. Ən vacib

sual "bu cür "plan" daha çox hansı tərəfin maraqlarına - Azərbaycanın və ya Ermənistanın - maraqlarına cavab verir?" Əlbəttə, Azərbaycan 5 rayonu geri qaytarır. Bu müəyyən qədər uğur sayıla bilər. Qaçqınlar həmin rayonlara qayıdirlar, infrastruktur bərpa olunur. Digər tərəfdən Azərbaycan Ermənistanla "sülh sazişi" imzalamadığından Şuşa, Kəlbəcər və Laçının da geri qaytarılması tələbindən əl çəkməyəcək. Ancaq Rusiya silahlı qüvvələri Dağlıq Qarabağ ətrafında və Azərbaycan-Ermənistan sərhədi boyu yerləşdiriləcəyindən Azərbaycan ordusunun artıq hücum əməliyyatları həyata keçirməsi çətinləşəcək. Digər tərəfdən Azərbaycan üçün bu "planın" ən mənfə cəhəti odur ki, bölgəyə gələn Rusiya ordusu bir daha Dağlıq Qarabağ ərazisini tərk etməyəcək".

Politoloq hesab edir ki, bu vəziyyət Dağlıq Qarabağdakı status-kvonun davamına şərait yaradacaq: "Kreml 5 rayonu azad olunması əvəzinə rəsmi Bakıdan Avrasiya İqtisadi Birliyinə və Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatına üzv olmağı da tələb edəcək. Azərbaycan Ermənistanla "sülh sazişi" imzalamayacağından Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatına üzv olmayacaq. Ancaq Azərbaycanın Avrasiya İqtisadi Birliyinə üzvlüyü mümkündür. Avrasiya İqtisadi Birliyinə üzvlük Bakının Brüssellə əməkdaşlığının azalmasına alternativ olacaq. Ermənistan Dağlıq Qarabağın statusunu müəyyənləşdirmədən və "sülh sazişi" imzalamadan 5 rayonu Azərbaycana geri qaytarmaq istəməz. Ancaq Kreml İrəvana təzyiq etsə, Ermənistan hakimiyyəti geri addım atmaq məcburiyyətində qalacaq".

E.Şahinoğlu qəti şəkildə belə düşünür ki, istənilən halda Rusiya ordusunun Dağlıq Qarabağda yerləşdirilməsi Ermənistanın xeyrinə olacaq: "Çünki Ermənistanın Azərbaycanın atəşkəsi pozmayacağına və Dağlıq Qarabağa hücum etməyəcəyinə dair təminatı olacaq. Bu mənada rəsmi Bakının Rusiyanın planını qəbul edəcəyini zənn etmirəm. Çünki bu plan kiçik istisnalarla Azərbaycanın maraqlarına cavab vermir".

Ekspert ABŞ-in rus sülhməramlıları ilə bağlı plana operativ reaksiyasını təqdir edir: "ABŞ müdafiə katibinin Rusiya, Ukrayna, Avrasiya üzrə köməkçisinin müavini Evelin Farkasın Azərbaycana səfəri

yerində oldu. O, Bakıda açıq işarə vurdu ki, digər həmsədrlərin iştirakı və rolu olmadan Rusiyanın Dağlıq Qarabağ münaqişəsini təbii olaraq həllinə müsbət yanaşmırlar. Bu açıqlama rəsmi Bakının da maraqlarına cavab verir. Başqa sözlə, Azərbaycan iqtidarı Rusiyanın haqqında danışılan "həll planına" qarşı müqavimətdə Vaşinqtonun dəstəyini qazanır. Məhz elə bu halları nəzərə alaraq ABŞ-la münasibətləri gərginləşdirmək olmaz. Bu arada, Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirləri BMT sessiyası çərçivəsində Nyu-Yorkda görüşəcəklər. Halbuki, daha əvvəlki məlumatlarda Nyu-Yorkda Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin görüşəcəyi açıqlanırdı. Deməli, prezidentlərin görüşü üçün münasib zəmin yoxdur. Bu o deməkdir ki, birincisi, danışıqlarda irəliləyiş yoxdur və həmsədrlər prezidentlərə yeni heç nə təklif edə bilmirlər, ikincisi prezidentlərin görüşünün baş tutmaması cəbhə bölgəsindəki vəziyyəti bir az daha gərginləşdirəcək".

Hələ ki, rəsmi Bakı Rusiyanın reallaşdırmaq istədiyi planı hər hansı münasibət bildirməyib. Adətən, Azərbaycan hökuməti belə məsələlərdə rəsmi şəxslərin açıq bəyanatlarına münasibət bildirməyi üstün tutur, nəinki mətbuat yazıçıları. Rusiya ilə bağlı daha ehtiyatlı münasibət olması da anlaşılındır. Qərbin təzyiqlərinin davam etdiyi bir ərafədə Bakı Moskva ilə də əlaqələrə xələl gətirə biləcək mövqə sərgiləməyə lüzum görmür. Bağlı qapılar arxasında davam edən müzakirələrin nə zaman ictimaiyyətiləşdiriləcəyini isə demək çətindir. Gözləyək...

Vladimir Putin

Bəşər Əsəd

ABŞ və Rusiya Suriyada anlaşacaq, yoxsa dalaşacaq?

Rusiya isə ilin sonunadək Əsədi cəbhədə güclü tərəfə çevirməyə çalışır...

Suriya ətrafında ciddi hərəkətiliyyətin olması ilə bağlı yazmışdıq. Qərb mediasının iddialarına görə, Suriyada münaqişənin yekunlaşması istiqamətində həm Rusiya, həm də ABŞ ciddi fəaliyyətə başlayıb.

Son həftələrdə Rusiyanın Suriyada hərbi gücünü artırması ilə bağlı iddiaların artması fonunda hələlik Kreml rəsmiləri təsdiq etməsə də, Suriyada döyüş cəbhəsində Rusiya istehsalı olan yeni silahların istifadəsi nəzərdə tutulmuşdur. Həmçinin, son günlər Suriyada rusiyalı hərbi təlimatçıların, eləcə də Rusiyadan silah və hərbi texnikadan ibarət yüklərin daşınması ilə bağlı kadrın sayı artıb.

Qərb mənbələri, o cümlədən bölgə ekspertləri Rusiyanın Suriyada hökuməti gücləndirməyə və son həlledici savaşa hazırlaşdığını qeyd edirlər. Maraqlıdır ki, bütün bu məlumat və analizlərin fonunda Qərbdə Rusiya ilə Suriya məsələsində anlaşma çağırışları eşidilir. Ötən həftəsonu Londona səfər edən ABŞ dövlət katibi britaniyalı həmkarı ilə görüşdən sonra bəyan edib ki, Suriya münaqişəsinin həlli prosesində Bəşər Əsədin prezidentlikdən getməsi ön şərt deyil. Halbuki son günlərə qədər ABŞ tərəfi Suriyada istənilən həll variantına yalnız Əsəd olmadan razı olduqlarını deyirdilər. Kerri bildirib ki, Suriyada böhranın siyasi həlli üçün danışıqlar prosesi yenidən fəallaşdırılmalıdır. Onun sözlərinə görə, Əsəd getməlidir, ancaq indi deyil, sonrakı mərhələdə də ola bilər. Bundan başqa, Con Kerri Tehran və Moskvanı Bəşər Əsədi müzakirələrə cəlb etməyə çağırıb. Kerri bildirib ki, Qərbin əsas hədəfi İŞİD-in məhv edilməsidir.

Bu arada Ağ ev Rusiyanın İŞİD-ə qarşı mübarizəyə qoşulmasını məmnuniyyətlə qarşılayacağını bildirir. Bəzi media orqanlarında rusların Suriyada quru müharibəsinə qoşulacağı və ikinci Əfqanıstan sindromu yaşayacağını iddia edir. Lakin görünən odur ki, hələlik ruslar açıq meydan savaşına girmək istəmir. Moskva Qərbi İŞİD-ə qarşı koalisiyada əməkdaşlığa dəvət edir və eyni zamanda İŞİD-lə mübarizə adı ilə Suriya və İraq ordusunu gücləndirir. Rusiya bununla həm ümumi hədəf olan İŞİD-ə qarşı mübarizə aparır, həm də Suriyada öz maraqlarını müdafiə etmiş olur.

Qərb isə İŞİD-in sürətlə böyüməsi, eləcə də Avropanı təhdid edən qaçqınlar probleminin fonunda bölgədə tez bir zamanda terrora son qoymaq, böhranı dayandırmaq üçün Rusiya ilə anlaşmağa, bu məqsədlə Əsədin getməsi şərtindən imtina etməyə razılaşıb. Çünki indi vəziyyət o həddə çatıb ki, artıq qaçqınlar və İŞİD terrorunun fonunda Əsəd ciddi təhlükə kimi görünür.

Bu arada bölgə üzrə tanınmış mütəxəssislərdən olan Tim Anderson "Global Research" jurnalında yazdığı məqalədə Əsədin Suriyada vəziyyəti dəyişə biləcək yekun müharibəyə hazırlaşdığını iddia edib. Müəllif iddia edir ki, ABŞ-ın Suriyada rejim dəyişikliyi və ölkənin bir neçə hissəyə bölünməsi planı baş tutmayıb. Bununla da "Böyük Orta Şərqi layihəsi" əslində uğursuzluğa düçar olub.

Andersona görə, Bəşər Əsədin qalib gəlməsinin əsas səbəbi Suriyada xalqın böyük çoxluğunun məzhəbi, radikal dinci silahlı qruplaşmalara deyil, orduya dəstək verməsi, ikincisi, müttəfiqlərinin Əsədə verdiyi həyatı dəstək və nəhayət, qarşı cəbhədə yer alan beynəlxalq qüvvələrin parçalanmış olması, fərqli maraqlar güdməsidir.

Sentyabrın 23-də isə Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Erdoğan Rusiyaya səfər edəcək. Müşahidəçilər Erdoğanın Moskva səfərində Putinlə görüşünün əsas müzakirə mövzusunun Suriya olacağı və Putinin Türkiyə prezidentinə Suriya böhranının həlli ilə bağlı hansısa təkliflər verəcəyini qeyd edirlər.

Qeyd edək ki, bir qədər əvvəl beynəlxalq mediada Suriya ilə bağlı yeni həll planının irəli sürüldüyü haqda məlumat yayılıb. Bir neçə variantda Suriya planından söhbət gədir ki, bu planlar Suriyada böhranın ilin sonunadək həllini nəzərdə tutur. Ancaq təbii ki, Suriyada böhranın həlli ilə bağlı Rusiya və İrənin yanaşması Qərb, o cümlədən Türkiyə və ərəb müttəfiqlərinin yanaşmasından fərqlidir. Bu mənada hazırda Suriyada fəallaşan həm Rusiya, həm də Qərb ilin sonuna qədər status-kvonu öz xeyirlərinə dəyişməyə çalışırlar. Çünki həll variantına Əsədin güclü tərəf kimi getməsi Qərbi onun qalması ilə barışmağa vadar edə bilər və yaxud da əksinə. Bu mənada Suriya ətrafında həm beynəlxalq səviyyədə danışıqlar prosesinin sürətlənməsi, həm də cəbhədə döyüşlərin şiddətlənməsi gözlənilir.

□ Kənan RÖVŞƏNOĞLU

Türkiyədə növbədənölkənar parlament seçkilərinə 40 gün qaldı. Qardaş ölkədə iyunun 7-də keçirilən seçkilərdən sonra hökumət qurulması mümkün olmadığı üçün yeni növbədənölkənar seçkilər keçiriləcək.

Ancaq Türkiyə bu seçkilərə heç də sabit vəziyyətdə getmir. Artıq 4 ildən çoxdur davam edən Suriya savaşı, 2 milyona yaxın qaçqın ordusuna ev sahibliyi edən Türkiyə bu ilin yayından İŞİD və PKK terror təşkilatlarına qarşı anti-terror əməliyyatları başlandı. Hazırda əsasən ölkənin şərq və cənub-şərq bölgələrində PKK terrorçularının hücumları davam edir. Ordu və polis qüvvələri ölkə daxilində və İraq ərazisindəki PKK mövqelərini davamlı olaraq bombalayır.

Hazırkı gərgin vəziyyətdə seçkilərin taleyi, səsvermədən sonra yenidən təkpartiyalı hökumət qurulması, yoxsa növbəti dəfə koalisiya hökuməti qurulması reallığının ortaya çıxması indi siyasi gündəmin əsas mövzularından biridir. Artıq partiyalar seçkilərə gedəcək namizəd siyahısını müəyyən edib. Aydın məsələdir ki, AKP bu seçkilərdə keçən dəfə itirdiyi mövqeləri geri qaytarmaq və ən azı 276 mandat qazanıb yenidən təkbaşına hökumət qurmağa iddialıdır.

Yeni Türkiyə Araşdırmaları Mərkəzinin eksperti Orxan Qafarlı deyir ki, AKP qarşıdakı seçkilərdə kürdlərin sıx yaşadığı bölgələrdə keçən seçkilərdə itirdiyi səsleri geri qaytarmaq üçün bir sıra addımlar atıb: "Siyahlara baxsaq ən ciddi dəyişikliyin AKP-də olduğunu görürük. Şərqi Anadoluda kürdlərin sıx yaşadığı bölgələrdə yeni namizədlər seçilməsi və siyahıda olan insanların bu bölgələrin yerli sakinləri olduğunu görə bilərik. Ötən seçkilərdə siyahıda durum belə deyildi və AKP ən çox səs itirdiyi bölgə Şərqi Anadolu oldu. Bu seçkilərdə AKP-nin bu bölgədə əsas dəstəyi Hür Partiyasından (Türkiyədə Hizbullah Hərəkatının mülki qolu olaraq 2000-ci illərdə qurulub) alacağı gözlənilir. Əsas rəqibi Şərqi Anadoluda HDP və PKK-dır. Amma bu bölgədə olan kürd hərəkatına daxil olan müxtəlif kiçik qruplar var. Bunun üçün ümumi olaraq kürd hərəkatını KCK (2005-ci ildə Öcalan tərəfindən Kürdüstan Cəmiyyətləri Birliyi qurulub) təşkilatlanması adlandırsaq, doğru olar".

Ekspertin fikrincə, hökumət daha təhlükəli və gərginliyin davam etdiyi bölgələrdə seçkilərin pozulmasının və təxribatların qarşısını almaq üçün xüsusi plan hazırlayıb: "AKP bu bölgədə seçkilərə KCK təşkilatnamasının silahlı qruplarının seçkilərə təzyiqlərinin qarşısını alınması və da-

ha təhlükəsiz formada keçirilməsi üçün bir neçə plan hazırlayıb. Birincisi, seçki məntəqələrinin son günə qədər açıqlanmaması və dəyişdirilməsi. Yeni seçicilər səsvermə günü dövlətin təmin etdiyi nəqliyyat vasitələri ilə seçkilərə qatılacaq. Başqa məntəqələrdə insanların daha müstəqil şəkildə səs verməsi təh-

lamente düşüb-düşməyəcəyindən narahat deyil. Hətta HDP-nin məclisə daxil ola bilməməsi, kürd hərəkatının sivil siyasət qolunun zəifləməsi. Yeni seçicilər səsverməyə gənclər içində yenidən marağın artacağına inanır. Son zamanlar PKK-ya qoşulanların sayının artması heç də Türkiyədə olan mübarizə

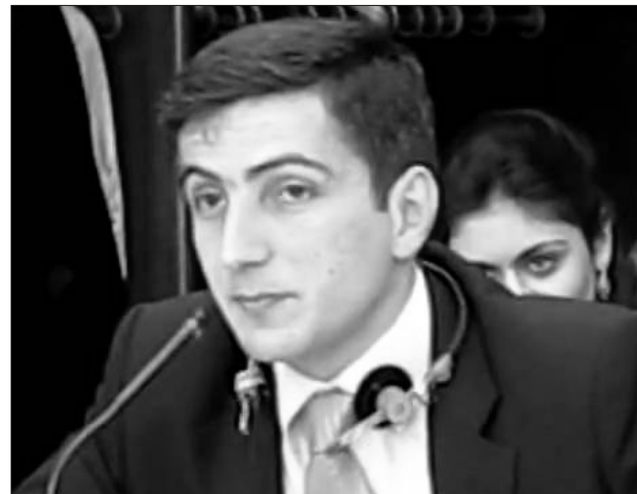
cək. Əsas geopolitik məqsədi isə üç cəbhəli mübarizəyə keçmək. İraqda Kürdüstan bölgəsi, Suriyada Rojova və Türkiyədə Cizrə savaş cəbhələrini formalaşdırmaq. Bu seçkilərdə kürd dinc hərəkatının tamamilən əzilməsi ilə Türkiyədə sərhədi içində cəbhə acmaq niyyətindədirlər".

Türkiyədə seçki mübarizəsi:

40 gün qalmış kimin

şansı daha çoxdur...

Orxan Qafarlı: "Hər an hansısa korrupsiya ittihamı, kasetlər, iqtisadi böhran və ya siyasi hadisə seçkilərin nəticəsinə çox ciddi təsir edə bilər, Türkiyə siyasətində 24 saat da böyük zamandır"

lüksəzliyi olacaq. Çünki öz yaşadığı məhəllə məntəqələrində səs verdikləri zaman KCK silahlı qrupları kimin kim səs verdiyini anlayır və təzyiq edirlər. Dövlət düşünür ki, bununla kürd seçicisinin təzyiq altında olmasının qarşısı alınır. Bütün bunlar hələ ki, variantlardı, ən sonunda bu mövzularda qərarlar oktyabr ayında parlamentdə veriləcək. Seçici təhlükəsizliyi ilə birlikdə seçki baryerinin endirilməsi məsələsi var ki, hələ də həllini tapmayıb. Ümid edirik ki, bu parlamentdə bu məsələlər həllini tapacaq".

O.Qafarlının fikrincə, kürdlərin partiyası HDP hökumətin seçki hazırlıqlarından narahatdır. Eksperte görə, kürdlər HDP-nin kənarında qalacağından ehtiyatlıdır: "Çünki belə bir formatda seçkilərə gedilməsi çox ciddi səs itirməsinə səbəb olacaq. HDP lideri Demirtaş bunun qarşısını almaq üçün ilkin olaraq seçki baryerinin endirilməsinə çalışacaq. Bu şəkildə yalnız parlamentdə iştirakını təmin edə bilər. PKK, ümumiyyətlə, HDP-nin par-

la bağlı deyil, daha çox Suriyada kürdlərin İŞİD-lə olan savaşına görə idi. 2015-ci ildə PKK-ya qatılan kürdlərin sayının 2500-dən çox olduğu təxmin edilir. Bunların çoxu da qısa zamanda hərbi hazırlıq keçdikdən sonra YPG, yeni PKK-nın Suriya qoluna qoşulub. İndiki durumda Türkiyədə cəmiyyətin qütbləşməsi və bunun nəticəsi olaraq HDP-nin məclisə keçməsi bilməməsi PKK-nın silahlı mübarizə formasının gənclər içində daha geniş yayılacağını təmin edəcək. PKK HDP-nin məclisə düşməsinə o zaman müsbət baxardı ki, partiyanın deputat siyahısına ciddi müdaxilə edib, öz adamlarını siyahıya sala bilərdi. Ancaq bu mümkün olmayıb və indiki halda belə bir gərginlik Şərqi Anadoluda PKK-nın işinə gəlir. Amma ən son öz silahlı mübarizələrini daha gücləndirmək üçün seçkilərin gərgin hərbi vəziyyətdə keçməsinə çalışacaq. PKK yalnız bununla KCK-nı öz nəzarəti altına ala biləcək və bununla da dinc mübarizə yolunu seçmələri kürd hərəkatı içində zəiflədə-

Türkiyənin digər bölgələrinə gəlincə, O.Qafarlının fikrincə, bu bölgələrdə ciddi dəyişiklik olmayacaq, ənənəvi olaraq partiyalar güclü olduqları bölgələrdəki səslerini qoruyub saxlamağa çalışacaq. "Orta Anadoluda əsasən AKP və MHP-nin mübarizəsi olacaq. AKP MHP-dən istefa verən və öz namizədi kimi göstərdikləri, Alparslan Türkeşin oğlu Toğrudan istifadə etməyə çalışacaq. Milliyətçi hərəkatın liderinin oğlunun siyasi dili MHP-ni çökdürmək, hətta baryeri keçə bilməməsinə nail olmağa hesablanıb. Eyni zamanda, Bahçelini istefa verməyə məcbur etmək istəyir. Hətta belə fərziyə var ki, Toğrul Türkeş yenidən MHP-yə bu dəfə sədr kimi dönməyə çalışacaq. Ancaq bu fərziyyənin reallaşması reallaşmayacağı zaman göstərəcək. Lakin seçkilərlə bağlı rəy sorğuları bütün ehtimalların əksinə olaraq HDP və MHP-nin səslerini daha da artıracığını göstərir".

Bundan başqa bu seçkilərdə Türkiyənin sol yönlü partiyalarının, CHP və HDP-nin qərb bölgələrində rəqabəti güclənəcək. Ancaq O.Qafarlı deyir ki, bütün versiyalarda birlikdə hər şey yalnız seçki günü dəqiq bilinəcək, hətta bir gün qalmışa qədər ciddi hadisələr ola bilər: "Ümumilikdə götürdükdə son günə qədər seçkilərin nəticələrini bilmək mümkün deyil. Hər an hansısa bir korrupsiya ittihamı, kasetlər, iqtisadi böhran və ya siyasi bir hadisə seçkilərin nəticəsinə çox ciddi təsir edə bilər. 24 saat Türkiyə siyasətində böyük bir zamandır".

□ KƏNAN

Manatın son kəskin devalvasiyasından bu gün 7 ay ötür. Belə ki, Mərkəzi Bankın 21 fevral 2015-ci ildən etibarən tətbiq etdiyi yeni mexanizm çərçivəsində manat dollara nisbətə 34 faiz ucuzlaşdırılmışdır.

Manatın bu devalvasiyasından sonra ölkə iqtisadiyyatındaki mövcud vəziyyətini "Yeni Müsavat" a iqtisadçı alim Vüqar Bayramov təhlil edib.

Ekspert bildirib ki, devalvasiyadan sonrakı ilk üç ay, manatın məzənnəsinin qorunub saxlanması və insanlarda milli valyutaya psixoloji inamın qaytarılması baxımından çətin olub: "Çünki devalvasiyadan sonra vətəndaşlar və şirkətlər əllərində olan milli valyutaları dollara çevirməyə üstünlük verdilər. Eyni zamanda, vətəndaşların banklardan manatla əmanətlərini geri çəkməsi valyuta bazarında manat təklifini artırdı. Nəticədə mövcud vəziyyət Mərkəzi Bankın həmin dövrdə orta hesabla aylıq olaraq 1 milyard dollar vəsaiti valyuta bazarına intervensiya etməsinə səbəb oldu. Manatın məzənnəsi ilə bağlı sabillik və ya Mərkəzi Bankın intervensiyalarının azalması daha çox özünü may ayından başlayaraq göstərdi. Belə ki, maydan başlayaraq Mərkəzi Bankın intervensiya xərclərinin azalması və valyuta ehtiyatlarının artımı müşahidə olundu ki, bu da birbaşa dollarlaşma prosesinin nisbətən səngiməsi ilə bağlı idi. Sonrakı iyun və iyul

Məktub yazıb özünü öldürən şəxs bank əməkdaşı imiş

Sentyabrın 15-də Binəqədi rayonunda baş vermiş intiharın bezi təfərrüatları məlum olub. Lent.az-ın məlumatına görə, Sulutəpə qəsəbəsi, R.Allahverdiyev küçəsində fərdi yaşayış evinin həyətinə özünü asan 1977-ci il təvəllüdlü Seyidov Samir Tahir oğlu bank əməkdaşı olub. Qohumları bildirir ki, S.Seyidov Sumqayıtda yerləşən bank filialında inkasasiya şöbəsində çalışmış. 3 uşaq atası olan 38 yaşlı Samir 20 min manata yaxın borcu varmış və bir neçə gün əvvəl bank sisteminə aparılan ixtisarla əlaqədar işdən çıxarılıb. Bundan sonra o, depressiyaya düşüb və ailəsinə məktub yazaraq intihar edib.

S.Seyidov məktubunda yaxınlarından övladlarına yaxşı baxmalarını xahiş edib və onu bu həyatda axtarmalarını qeyd edib.

S.Seyidovun 3-cü övladı 2 həftə əvvəl dünyaya gəlibmiş.

Faktla bağlı Binəqədi Rayon Prokurorluğunda cinayət işi açılıb, araşdırma aparılır.

Manat - "qara şənbə"dən 7 ay sonra...

Kəskin devalvasiyadan sonra milli valyutamızı nə gözləyir, ucuzlaşma manatı xilas etdimi?

VALYUTA MÜBADİLƏSİ	
ALIS	SATIS
1052 \$/AZN	1057
1176 €/AZN	1193
015 RUB/AZN	0157
6740 RRS/AZN	6890
163 £/AZN	167

ayları Mərkəzi Bank üçün valyuta ehtiyatlarının qorunub saxlanması baxımından nisbətən stabil oldu. Avqust ayında isə Rusiya rublunun kəskin dəyər itirməsindən sonra manata yenidən psixoloji təzyiq artdı. Hətta behs etdiyimiz ay valyuta bazarında ajiotaj yarandı. Bu da Mərkəzi Bankın valyuta bazarına yenidən daha böyük məbləğdə intervensiyasına səbəb oldu. Nəticədə Mərkəzi Bank valyuta bazarına 1 milyard dollar çıxardı. Sentyabrın geridə qalan günlərində valyuta bazarında sabilliyin hökm sürməsi müşahidə olunub: "Bu ayda Mərkəzi Bankın intervensiya xərcləri avqusta nisbətə stabilleşdi".

Iqtisadçı alim bildirdi ki,

devalvasiyanın ümumi nəticələrini qiymətləndirdikdə, demək olar ki, bu addım manata olan təzyiqi nisbətən azaldı: "Eyni zamanda, qeyri-neft sektorunun ixrac qabiliyyətinin artırılması nəzərdə tutulub. Bu sektorun ixrac qabiliyyətinin artırılması, qısa müddətli deyil, strateji bir hədəfdir. Praktik olaraq, Azərbaycan iqtisadiyyatında faiz etibarlı ilə qeyri-neft sektorunun payında devalvasiyadan sonra artımlar müşahidə edilir. Ancaq nəzərə almaqla zəhmət olmasın, xüsusən ixracatda qeyri-neft sektorunun dominantlığına nail olmaq və bu sektorun dəyər ifadəsinin payının artırılması qısa zaman kəsiyini əhatə etmir. İndiki

dövr üçün hədəf manatın mövcud məzənnəsini qoruyub saxlamaqdan ibarətdir. Təbii ki, manatın vahid məzənnəsi inzibati şəkildə Mərkəzi Bank tərəfindən müəyyənləşdirilir. Valyuta bazarının manatın məzənnəsinə praktik olaraq təsir imkanları yoxdur. Neftin qiymətinin 50 dollar civarında stabilleşməsi, Mərkəzi Bankın da intervensiya xəttinin müəyyən qədər stabilleşməsinə səbəb olar. Neftin qiyməti 40 dollardan aşağı düşərsə, manata təzyiq arta bilər. Hələ ki, Mərkəzi Bank çalışacaq ki, mövcud məzənnəni növbəti dövrdə qoruyub saxlasın. Bankın son açıqlamalarından aydın olur ki, hələ ki, devalvasiyanın olacağı gözlənilir. Çünki yeni devalvasiya özəl və bank sektoruna mənfəə təsir göstərə bilər. Hazırda manatın məzənnəsi dünya bazarındaki avro və dolların məzənnəsinə uyğun müəyyənləşdirilir və bu interval daxilində qorunub saxlanılır. Təbii ki, uzunmüddətli dövrdə manatın məzənnəsinin necə dəyişməsi məhz neft bazarında hansı ssenarilərin reallaşacağından asılıdır. Mərkəzi Bank hazırda çalışır ki, intervensiya ilə kursu qoruyub saxlaya bilsin. Güman olunur ki, ilin sonunadək Mərkəzi Bank çalışacaq ki, devalvasiyaya getməsin. Ancaq neft bazarında və Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarının milli valyutalarında yenidən azalmalar olacağına, o zaman Mərkəzi Bank manatın məzənnəsinə dəyişiklik edə bilər".

■ ƏLİ RAİS

Abid Şərifovun şirkətinin onlarla işçisi Qazaxıstanda saxlandı

Qazaxıstanın Almatı vilayətinin Panfilov Rayon Prokurorluğu "Qərbi Avropa-Qərbi Çin" layihəsinin reallaşdırılması üçün xaricdən işçi qüvvəsi cəlb etmiş yerli müəssisələrdə miqrasiya qanunvericiliyinin tələblərinə nə dərəcədə riayət olunmasını aydınlaşdırmaq məqsədilə yoxlamalar keçirib.

Virtualaz.org saytı Qazaxıstan KİV-lərinə istinadən xəbər verir ki, bu barədə Panfilov rayonunun prokuroru Aydın Torebekov məlumat verib. "EVRASCON tikinti şirkətində aparılmış yoxlamalar zamanı sənədləri yoxlanarkən orada Azərbaycan vətəndaşı da müəyyən edilib. Məlum olub ki, həmin şəxslər Qazaxıstan Respublikasında hər hansı müvafiq icazə almadan əmək fəaliyyəti ilə məşğul olurlar. Halbuki belə bir icazənin alınması məcburidir", - deyərək prokuror bildirib.

Xatırladaq ki, bu günlərdə Qazaxıstan Dövlət Miqrasiya Xidmətinin bu ölkədə yol tikintisi işlərində çalışan 200-dək Azərbaycan vətəndaşını saxlaması haqda məlumat yayılmışdı.

Yeri gəlmişkən, qazax mətbuatı "EVRASCON" şirkətinin Almatı-Çunca-Koktal-Xorqos yolunun tikintisi zamanı 15 milyon manat məbləğində ziyana düşdüyünü də yazıb. Yerli jurnalistlər bunun şirkətdəki mənimsəmə və israfçılıqla bağlı ola biləcəyini ehtimal edirlər.

Şirkətin faktiki sahibi olan

Abid Şərifov

Azərbaycanın baş nazirinin müavini Abid Şərifov isə mətbuata açıqlamasında bu informasiyanı təkrar etmişdi. Abid Şərifov "EVRASCON" şirkətinin ona məxsus olması barədə deyilənləri də təkrar etmişdi. Bununla belə o, həmin şirkətin qardaşına məxsus olduğunu etiraf etmişdi.

Bizim

3 manat...

Sevinc TELMANQIZI
s.qurbanova@gmail.com

Rətorik sualların məmləkətimdə yaşayırıq həmişə. Eyni sualları gündə yüz dəfə səsələn-dirib, cavab tapmayıb, gözümüzü divara zilləyəndə anlayırıq halımızın nə qədər pərişan olduğunu. Ötən həftə elliçə rahat nəfəs aldım. YAP-ın şanlı siyahısı açıqlandı və bəlli oldu ki, adına Milli Məclis deyilən qurumdan nə düzəltmək istəyirlər. Halbuki nə qədər ironik bir situasiyadır. Axı ölkə ölkə olsa, heç bir namizəd, namizədlərə namizəd bu qədər həyəcana, ölüm-qalım savaşı kimi gözləməməliydi siyahını. Marağa gözləməliydi, bu döyüşdə kiminlə üz-üzə gələcəyini maraqlı etməli idi, amma bu qədər həyəcana, strategiyamı müəyyənləşdirəcək qədər yox...

Müşahidə edirik, normal bir kampaniya, PR kampaniyasına hazırlaşan, seçki texnologiyası quran demək olar ki, yoxdur. İfzai zəhmətdir sanki bunların hamısı... Ölkə insanının bu qədər burjin kimi sıxılmış, gərgin olmasının səbəbi də bəlkə budur. Heç kəs potensialını gerçəkləşdirə, həyata keçirə bilmir. Qabağına yersiz sədd çəkilənlər, biznesinə mane olunanlar, yuxarıda "krişasi" olmadıqı üçün əzələnələr. Nə media adamı istədiyini yazıya bilər, nə iş adamı istədiyini işi görə bilir, nə alim ixtirasını edir. İstedadlar, potensiallar məhv olur bu ölkədə. Baxırsan, adam istedad küpüdür, imkan verilsə, böyük bir müəssisə yarada, biznesini böyüdə bilər. İşin düsturunu bilir, uğurun kodunu çözüb. Amma qapılar hər tərəfdən qapalıdır üzünə. Bir az böyümək, ssenaridən çıxmaq istəyən kimi yoxlama ordusunu, qılınclı dəstəsinə tökülür üstünə: "Olma, icazə yoxdur, böyüyə bilməzsən, elə bu qədər qalmalısan"...

Gedirsən elementar bir orta məktəbdə. Təhsil vermədikləri üçün məcbursən uşağın individual məşğələyə qoymağa. Müəllimə qərar verə bilməkçün 1 ay vaxt istəyir. Dərs otağını direktordan kirayə ala bilmək, qiymətdə anlaşmaq üçün. Anlaşa bilsə, məktəbdə, bilməsə evində dərs keçəcək uşağına. Doğrudur, hirs gözümüzü örtəndə birinci onları qınayırıq. Amma dərs otağının kirayə haqqını ödəmək üçün bir məşğələyə 3 yox, 4 yox, 8 uşağı yığmaq... ancaq onun öz iradəsi daxilindədi? Üstünə pulsuz sözü yazıldığı halda, həmin hissəsi ağ və rəqlə örtülmüş dərsliklər bazarda tüğyan edir. Diqqətinizi çəkim, iş dəftəri, test kitabları, əlavə dərs vəsaitləri yox, məhz dərsliklər... Bazara necə ayaq açdıqı, od qiymətinə necə satıldığı özü boyda bir sirr olan dərslik bazarı. Bu duruma düşən valideyn sıxılmış vəziyyətə düşməyib də nə etməlidir? Həyata bu mərhələdən başlayan bir uşaqdan necə formalaşmasını gözləyəsən?

Mənim oğlum bağçaya gedəndə təzəcə dil açır. Müəlliməsi "atana-anana de, 3 manat versin" deyərək uşağına ciddi təlim keçmişdi. Yenə valideynə aidiyyəti olmayan nəyə görə pul yığırdılar, yadımda deyil. 3 yaş vardı onda balacanın. Necə əzbərləmişdilər, uşağın indiyə qədər pul anlayışı "3 manatdır". Aradan neçə il keçib, amma o nə zaman pul görürsə, nə zaman nəyə almaq lazımsa, valyutanın adını elə beləcə də çağırır - 3 manat. Fərq etmir, söhbət 100 manatdan gedir, ya 10 qəpikdən. Mən buna zarafatla uşaqlıq travması deyirəm, amma reallıqda ciddi valideyn travmasıdır, altından çıxı bilmirik. Məktəbdən evə gələn uşağımız ağzını açan kimi nəyə mərsəfli bir tapşırıqla təlimatlandırıldığına anlayırıq. "Lazımdır", "yığılmalıdır", "alınmalıdır"... Felin məcbur formasında və əslində valideynin boynuna düşməməli olan yüklərin hamısı onun boynunda olur nədənsə. Uşağa gətirdiyi məkənin təhsil ocağı olduğunu anlatmağa mələsəf gücümüz yetmir.

Bu ölkədə həyatı fraqmental yaşamaq məcburuq. Bəzən özümüzü, bəzən başqalarını aldadaq. Uşağımızın dilini "3 manat ver" deyərək açmasını lətifə kimi danışmalıyıq məsələn. Çünki dərinə varanda gerçək hekayələrin burulğanında boğula bilər.

Seks köləsi olan qaçqın uşaqlar

Avropada onları heç də həmişə yaxşı həyat gözləmir - şok faktlar

Çoxu kimsəsiz olan qaçqın uşaqları, Avropada həyatda qalmağ uğrunda çox böyük bir təhlükə gözləyir. İtaliyada 13-14 yaşlı uşaqlar cinsi istismara məruz qalırlar.

Təkcə bu il gəmilərlə İtaliyaya gedən qaçqınlardan 12 mindən çoxu azyaşlı uşaqlardır. Bunların böyük bir hissəsi ailəsi ilə, 9 mini isə yanlarında yetkin şəxs olmadan, təkbaşına səyahət edib.

İtaliyaya gedən uşaqlardan bəziləri çox da yaxşı şərtlərə malik olmayan qayğı mərkəzlərinə yerləşdirilərkən çoxu küçələrdə yaşayır, narkotik satır və seks tacirlərinin

əlinə düşür. Musavat.com xarici KİV-lərə istinadən onlardan bəzilərinin həyat hekayətini təqdim edir:

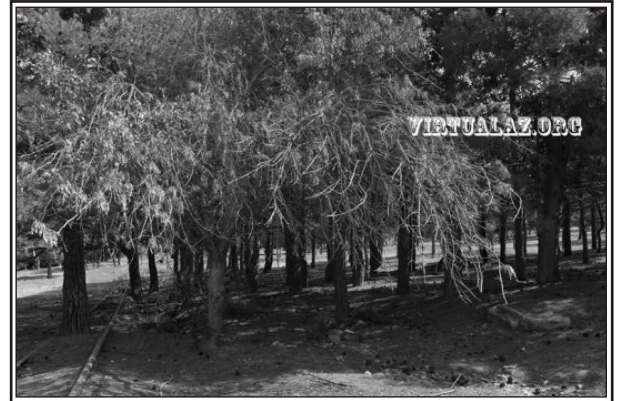
14 yaşlı Xalid danışdıqları Avropaya qaçan qaçqın oğlan uşaqlarının başlarına gələnləri bütün çıpaqlığı ilə ortaya qoyur. Xalid Romada narkotik satır. O deyir ki, "İtaliyada oğlan qaçqın uşaqlarının yaşaması üçün ya narkotik satması, ya da italyan ki-

şilərlə cinsi əlaqəyə girməsi lazımdır".

"Qarnımı doyurmaq üçün narkotik satmağa başladım. Digər qaçqın uşaqlar kimi italyan kişilərlə cinsi əlaqəyə girməmək üçün buna məcbur idim. Misirli, tunisli, faslı oğlan uşaqlar seks üçün 40 dollar, bəzən 60 dollar alırlar. Uşaqların çoxu müsəlman mühafizəkar ailələrdən gəlir və vəziyyəti qəbul etmək onlar üçün çox çətinidir".

Xalid işlərin necə getdiyini də danışır: "Adamlar bizə yeyəcək bir şeylər verir. Bəzən də siqaret... Sonra ciblərində olan pulu göstərib, cinsi əlaqəyə girmək istəyirlər. 18 yaşdan kiçik, ya da böyük onlar üçün heç fərq etmir".

Qaçqın qızlar isə insan qaçaqçılıqlarına borclarını ödəmək üçün seks köləsi olaraq çalışırlar. 20 dollar qarşılığında kişilərlə cinsi əlaqəyə girirlər. Sözügedən qızların ailələri varsa, insan alverçiləri zamanında ödəmə almaq üçün, həmin ailələri təhdid edirlər. Qızların çoxunun maksimum 13 yaşı var.

Bu park kimindir: bomjların, yoxsa məmurların...

Bakıxanov sakinlərinin təmiz hava ala biləcəyi yaşıllıq zolağı daş hasarla "həbs edilib" və natəmizlik içində üzür...

Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsindəki meşə-park uzun müddətdir ki, daş hasarla əhatələnib. Park illərdir həmin ərazidə yaşayan sakinlərin üzünə bağlıdır. Bu barədə Bakıxanov sakinlərindən daxil olan şikayətdə bildirilir.

Məsələnin mahiyyətini, parkın niyə və nə vaxt bağlandığını öyrənmək üçün həmin parka baş çəkdik.

Parka gedən yol təmirli, ətrafı isə səliqəli çəmənlik olsa da hasarın o biri tərəfində, meşə-parkın içində tamamilə fərqli mənzərənin şahidi olduq. Belə ki, yolun kənarındakı hasarın o tayında zibillik və susuzluqdan qurumaqda olan şam ağacları var. Bir hissəsi dağılmış hasarın yanındakı nataraz yoldan çətinliklə keçib parka girdik.

Susuzluqdan quruyan təkcə şam ağacları deyil, ətrafda hər yerdə alağ otları və tikanlar, qupquro torpaq gözə deyirdi. Yaxınlıqda su damcılayan iri borular olsa da...

Parkın demək olar ki, hər yerində sür-sümük, meşə tullantıları gözə deyir. Bir az irəlidedik gölməçənin yanı isə əsl it oylağıdır. Həmin gölməçəyə yaxınlaşıb foto çəkmək istəyəndə də az qala həmin sahibsiz itlərin hücumuna məruz qalacaqdıq.

Qeyd etdiyimiz kimi, bağın demək olar ki, hər küncü zibillikdir. Meşə-parkın digər tərəfinə, darvaza olan hissəyə də baş çəkdik. Daha doğrusu, baş çəkməyə çalışdıq, çünki zibilliyin ətrafı saçıdığı üfunətdən o tərəfə yaxınlaşmaq da olmurdu.

Ətrafdakı binalarda yaşayan sakinlərlə söhbətimizdə isə parkla bağlı müxtəlif versiyalar eşitdik. Bəziləri bu hasarın parkda spirtli içki içib, tonqal qalayıb yanğın törədən əyyaş və bomjların qarşısını almaq üçün tikildiyini deyir. Onlar bildirir ki, bu park lap əvvəldən bomjların, tüfeyli həyat tərzini keçirən əyyaşların, narkomanların yuvası olub. Onların ayağını buradan kəsmək üçün məcbur qalıb hasarlayıblar.

Lakin digər sakinlər bu versiya ilə razılaşmır. Belə ki, onlardan bəziləri bu ərazinin iri məmurlardan birinə məxsus olduğunu və ona görə hasara alındığını iddia etdi. İddiaya görə, həmin məmur parkı alıb və burada yaşayış binaları, restoranlar, digər obyektlər tikdirəcək, ona görə də indidən hasarlatdırıb.

Bu iddia və versiyaları birmənalı şəkildə təsdiq və ya təkzib etməkb təbii ki, çətinidir. Amma necə deyirlər, görünən parka nə bələddir?! Fakt odur ki, abadlaşdırılacağı təqdirdə on minlərlə paytaxt sakininin dincəli, bir udum təmiz hava ala biləcəyi bu yaşılıq zolağı daş hasarla "həbs" edilib və zibillik, natəmizlik, üfunət içində batıb gedir.

Parka niyə hasar çəkildiyini öyrənmək üçün Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyəti ilə əlaqə saxladıq. Oradan isə bizə bildirdilər ki, məsələyə Bakıxanov qəsəbə inzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndəliyi aydınlıq gətirə bilər.

Nümayəndəliyə zəng etsək də, gün ərzində "2 saat sonra zəng edin", "indi səlahiyyətli şəxslər burada yoxdur, yarım saat sonra zəng edin" cavablarından başqa heç bir məlumat ala bilmədik.

Sualımız isə açıq qalır: taleyi qararıq qalan bu park kimindir - xalqın, məmurların, yoxsa? (virtualaz.org)

Bakıda taksi sürücüsü özünü yandırdı

Dünən gecə 27 yaşlı Məqsəd adlı taksi sürücüsü üstünə benzin tökərək özünü yandırdı. Moderator.az-ın məlumatına görə, hadisə Sumqayıtda - "Nərimanov" adlandırılan ərazidə baş verib.

İnsanlar taksi sürücüsünə kömək etməyə çalışsalar da, onu xilas etmək mümkün olmayıb.

Özünü yandıran şəxs Sumqayıt Təcili Tibbi Yardım Xəstəxanasına çatdırılsa da, vəziyyətinin ağır olduğunu əsas götürərək onu xəstəxanaya qəbul etməyiblər. Bakıya aparılan taksi sürücüsü yolda dünyasını dəyişib.

Məqsəd ölməmişdən qabaq "məni buna QAI Ramin məcbur etdi" deyib.

Qeyd edək ki, mərhumun iki azyaşlı uşağı var.

Elan

Qəbələ rayonu Vəndam kəndində parket fabriki bütün avadanlıqları ilə birlikdə, çox ucuz qiymətə (15000 AZN) təcili satılır.
Tel: 070 335 90 15

Babasil xəstəliyinin ən müasir metodla MÜALİCƏSİ

Almaniyanın məşhur "Karl Etorts" firmasının aparatı ilə Moskva şəhəri proktologiya ETM-də xüsusi hazırlıq keçmiş həkim tərəfindən qansız, ağrısız, yataq rejimi gözləmədən - lateks həlqə qoyulması.

SƏLİMOV FƏRMAN

Tel: (055) 776-70-34

Elan

Buzovna dairəsində, Daxili Qoşunların yanında 7 sot torpaq satılır. Sotu 7500 AZN. Əlaqə telefonu: (050) 343-59-72

Kişilər!!! Axırıncı şans!!!

İsrail təbabəti tətbiq edilir!

Əgər Sizə nə Azərbaycanda, nə də xaricdə heç kim kömək edə bilməyibsə, onda yaxşı insanlara, aşağıdakı xəstəlikləri, keyfiyyətli, qısa müddətlə və tam müalicəsini d-r Vaiz Səmədov apara bilər:

- * Cinsi zəiflik, meyilin və ereksiyanın azalması tam impotensiyədək (yaşdan və səbəbdən asılı olmayaraq)
- * Cinsi marağın və cinsi aktların azalması
- * Vaxtından tez toxum ifrazatı (səbəbdən asılı olmayaraq)
- * Toy gecəsinin uğursuzluqları (kişi tibbi problemlər)
- * Prostatitlər. Prostat vəzin böyüməsi və ya kiçilməsi
- * Prostat adenomasi (vəzidə düyünlərin amala gəlməsi)
- * Cinsi vəzilərin-xayaların böyünməsi və ya kiçilməsi
- * Qasıq-xayalıqda sızıltı, küt və ya kəskin ağrılar
- * Əvvəldən xarici cinsi üzvün balaca olması
- * Xarici cinsi üzvün sonradan birdən kiçilməsi
- * Cinsi üzvün düyünlə birdən öyilməsi (Peyroni xəstəli.)
- * Oğlan uşaqlarında cinsiyyət üzvlərinin inkişafsızlığı
- * Uşaqlarda gecə vaxtı yerinə sidiyə getməsi (enurez)
- * Hormonal və iltihablı sonsuzluq (kişilər və qadınlarda da)
- * Yuxusuzluq və yuxu pozuntuları
- * Sidik aktlarının gecə ya gündüz tez-tez olması
- * Sidik aktlarının çətinlikləri və tutulmaları
- * Cinsi aktla bağlı sidikdə və spermada qan olması
- * Zöhrəvi xəstəliklərdən sonra qalqlar və ağrılaşmalar
- * Saçların bütün formalatda tökülməsi. Sızanaqlar
- * Yuxuda ikən və yuxudan qalxanda qan təzyiqinin yüksək qalxması
- * Boyun, baş, bel, ayaq ağrıları və osteoxondroz
- * Onurğa sütununun yırtığı, qulunların dərmansız müalicəsi

Həkim qəbulu və həkimə zəng etmək saat 11.00-dan sonra Tel: (012) 437-88-05; (050) 213 88-05.

Həkimin 16 TV çıxışları: youtube.com və facebook.com doktor Vaiz Səmədov.

Ötən həftənin ən yaddaqalan hadisələrindən biri də 15 sentyabr - Bilik günü oldu. Uşaqlar məktəbə getdi, yeni tədris ilinə start verildi. Valideynlər üçün də, şagirdlər üçün də, onların müəllimləri üçün də çətin bir dönmə başladı. İlk 4 dərs günü apardığımız müşahidələrdə müasir uşaqların məktəbə o qədər də meyilli olmadığı hiss olunurdu. Hətta artıq uşaqlarını məktəbdən çıxarıb, evdə təhsil almaları üçün şərait yaradan valideynlər də az deyil.

Bunun üçün klassik, dədə-baba üsulları tətbiq olunur. Məktəblinin adı məktəb siyahısında yer alır, qiymətləri yazılır, amma o, bütün gün hazırlıqlarda, individual məşğələlərdədir.

Məktəblərimizlə, uşaqların təhsilə münasibəti ilə bağlı bu durum bizə dünyada məktəblilər, uşaqlarla bağlı vəziyyəti araşdırmağa şərait yaratdı. Bütün uşaqlarını məktəbə gedə bilir? Onlara qarşı hansı cinayətlər işlənir, onlar hansı cinayətlərin qurbanları olurlar? Suallar çoxdur, amma bu cavabların fonunda uşaqlarımıza onların nə qədər şanslı olduğunu söyləmək şansımız var.

32 milyard avroluq alverin bir hissəsi...

Öncə hesablardan başlayaq. ATƏT-in İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə xüsusi təmsilçisi və koordinatorunun məsləhətçisi Astrid Qanterer qeyd edir ki, dünyada hər il insan alverindən əldə edilən gəlir 32 mlrd. avro təşkil edir. İnsanların oğurlanma və onların seksual zəmində istismarı faktlarının sayı isə ildən-ilə artmaqdadır. BMT-nin hesablamlarına görə bu gün dünyada 27 milyon insan qul vəziyyətindədir. İnsan alverinin bu növündən hər il 9.5 milyard gəlir əldə edilir. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının məlumatına görə, hər il dünyada 21 milyon insan məcburi əməyin və seksual istismarın qurbanına çevrilir. Onlardan 2 milyona yaxını Qərbi və Şərqi Avropa və MDB ölkələrinin payına düşür. Məlumatda o da bildirilir ki, 14,2 milyon məcburi əməyin qurbanı var ki, bu da məcburi seksual istismardan 3 dəfə çoxdur. Əsasən bu məcburi əməyə ev qulluqçuları daha çox məruz qalırlar. Dünyada 1 milyona yaxın insan ev qulluqçusu kimi işləyir.

BMT-nin 2012-ci il üçün Qlobal İnsan Alveri hesabatında bildirilir ki, 2007-2010-cu illərdə dünyada aşkarlanan insan alveri qurbanlarının hər 100 nəfərindən 27-si uşaqlardır. 2003-2006-cı illərdə söhbət 20 uşaqlardan gedirdi. Hesabatı BMT-nin Narkotik Maddələr və Cinayətkarlıq İdarəsi hazırlayıb.

BMT bildirir ki, narahatlıq

Məktəbə, qidaya, sağlam həyata həsrət qalan uşaqlar

Dünyanın acınacaqlı durumunda olan uşaqları

yaradan məqam qurbanlar arasında qızların sayca artımıdır. Onlar uşaq qurbanlarının üçdə ikisi, ümumi qurbanların təxminən beşdə biridir. Ümumi qurbanların 10 faizi oğlan uşaqlarıdır.

Hesabat 132 ölkənin rəsmi faktları əsasında hazırlanıb.

Dünyanın "ən bahalı" və "ən ucuz" qiymətə satılan uşaqları

İnsan oğurluğu sahəsində ortaya çıxarılan son rəqəmlər qan dondurur. Xüsusən müharibə və qarışıqlıq yaşanan ölkələrdə insan oğurluğunun əsas qurbanları qadın və uşaqlardır. Bu barədə məlumatları toplayan "Havoscope" dünyada yaşayan insan oğurluğunun "qiymətlərini" açıqlayıb.

Nigeriyalı körpələr - 2.650 dollar
Çinli körpələr - 7.800 dollar

İndoneziyalı körpələr - 160 - 250 dollar
Malayziyalı körpələri - 6.588 dollar

Yunan körpələri - 4.100 dollar

Şimali Qafqaz və Rusiyada satılan uşaqlar - 17.500 dollar

Çində oğlan uşağı - 14.473 dollar

Qanada - 50 dollar ailəyə, 300 dollar oğurlayan insana verilir

Hindistanda satılan uşaqlar - 45 dollar

İraqda satılan uşaqlar - 300-500 dollar

Malidə satılan uşaq əsgər-

lər - 600 dollar

Taylandda "kiralanan" uşaq dilənçilər - 25 dollar

Taylandda Kambocalı uşaqlar - 300 dollar

İngiltərədə uşaqlar - 25 min dollar

Hindistanda qız uşaqları - 24 dollar

Rumıniyada qız uşaqları - 3000-6000 dollar

Banqladəşdə qız uşaqları - 250 dollar

Braziliyada qadınlar - 5000 dollar

Ficidə qızlar - 42-80 dollar arası

Keniyada qız uşaqları - 600 dollar

Mozambikdə qızlar - 2 dollar

Çilidə Haitili qaçqınlar - 1000 dollar

Misirdə satılan Yəmənliyə - 100 dollar

Moskvada satılan Moldovalı qadınlar - 2685 dollar

Çində gəlin olaraq satılan myanmarlı qadınlar - 7300 dollar

Hindistanda Nepallı qadınlar - 975 dollar

Şimali Koreyalı qadınlar - 1066 dollar

Çində gəlin olaraq satılan vyetnamlılar - 11800 dollar

Malayziyada gəlin olaraq satılan vyetnamlılar - 6174 dollar

13.4 milyon uşaq təhsil ala bilmir...

səbəb?

Bəs insan alveri qurbanı olmayanlar üçün vəziyyət necədir? BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF) "Atəş altında təhsil" başlıqlı hesabatında Suriya, İraq, Fələstin, Liviya, Sudan,

kasının ən böyük ölkəsi olan Braziliyada uğurla sınaqdan keçirilib. Buna görə də BMT bu üsulu Afrikanın 3 ölkəsində - Mozambik, Seneqal və Tanzaniyada da reallaşdırmağa başlayıb. Ümumilikdə 20 mindən artıq ailəyə 3 milyon dollar pul ayrıldı. Həyata keçirilən digər bir layihə çərçivəsində isə uşaqlarını məktəbə göndərən ailələr ərzaqla təmin olundular. BMT-nin Ərzaq Proqramı çərçivəsində həyata keçirilən layihənin artıq 40 illik təcrübəsi var. Məsələn, Pakistanın bir ibtidai məktəbində 100 oğlan və 13 qız var idisə, bu proqramın həyata keçirilməsindən sonra 120 oğlan və 97

arasında gedən silahlı qarşıdurmanın səkkizi hökumət, əli biri isə qeyri-hökumət qüvvələrindən ibarətdir. Cari il ərzində dünya üzrə münafişə bölgələrində 62 milyon uşağın qıda, təmiz su, tibbi yardım, eləcə də istismar və zor tətbiqindən mühafizə kimi yardım və hüquqlara ehtiyacı olub.

Hesabatda aparıcı dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar dünyadakı böhran, münafişə və fəlakət bölgələrində uşaqları daha yaxşı mühafizə etməyə çağırılır.

Bu tabloda uşaq ölümü kimi dəhşəti də unutmaq olmaz. 1990-cı ildən etibarən uşaq ölümü iki dəfə azalıb.

Lakin dünya Minilliyin İnkişaf Məqsədlərindən birinin - beş yaşadək uşaqlar arasında ölüm hallarının üçdə ikisini aradan qaldırmaq məqsədinin öhdəsindən gələ bilməyib.

Cari ildə hər gün beş yaşa çatmayan 16 min körpə vəfat edir. BMT Uşaq Fondunun (UNICEF) və Dünya Səhiyyə Təşkilatının (DST) illik məruzəsində qeyd edilir ki, 2015-ci ildə təqribən 5,9 milyon uşaq beş yaşa çatmadan tələf olub, halbuki 1990-cı ildə həmin göstərici 12,7 milyon nəfər təşkil edib.

UNICEF-in icraçı direktorunun müavini Gita Rao Qupta deyib: "Biz xüsusən 2000-ci ildən sonra nail olduğumuz böyük global tərəqqini etiraf etməliyik. Onda ölkələrin çoxu beş yaşa qədər uşaqlar arasında ölüm səviyyəsinin azaldılması sürətini üç dəfə artırıbmışdı". Amma uşaqların çoxu hələ də elə səbəblərdən ölürlər ki, onların qarşısını almaq mümkündür.

UNICEF-dən bildiriblər ki, 1990-cı ildən başlayan dövr ərzində 195 ölkədən yalnız 62-də uşaq ölümü Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin tələb etdiyi şəkildə azaldılıb.

Sətəlcəm, ishal, qanın zəhərlənməsi, vaxtından əvvəl doğuşun əməli gətirdiyi fəsadlar və malyariya uşaqlar arasında ölüm hallarının əsas səbəbləridir. Uşaq ölümünün ən yüksək səviyyəsi Böyük Səhradan cənubda yerləşən Afrika ölkələrində müşahidə olunur.

Bu regionda hər 12 uşaqdan biri beş yaşına çatmamış tələf olur.

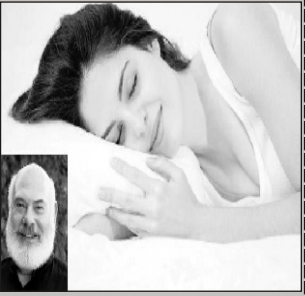
□ Sevinc TELMANQIZI

MUSAVAT

Son səhifə

N 209 (6237) 21 sentyabr 2015

76 saniyəyə yatmağın yolu

Yuxusuzluq problemi ilə üz-üzə qalanlar üçün Harvard Universitetinin professoru Andre Veil möcüzəvi bir formül tapıb. Veilin sözlərinə görə, o, yuxusuzluqdan əziyyət çəkən hər bir şəxsi 76 saniyəyə yatırda bilir. Professor "4-7-8" və ya "Rahat nəfəs" adlı formulu haqda sosial mediada açıqlama verib. Üstəlik bu formulun köməyi ilə yüzlərlə adamı kompüter arxasında və ya iş başında ikən yatırda bilib. Yatmayanlar isə uzun müddət sərsəm halda qalıb və əsnəyib. Sadəcə rahat nəfəs alaraq daha tez yatmağın mümkün olduğunu deyən Veil açıqlamasında bu sözləri deyib: "Nəfəs almaq psixologiya və bədəninizdəki sinir sistemi ilə bağlıdır. Çox çətin anlarda belə rahat nəfəs alaraq rahatlaşa və yuxuya gedə bilərsiniz. Saatın neçə olması, səhər, ya da axşam olması yuxu üçün önəmli deyil". Hər kəsi 76 saniyədə yatırdacaq formulu isə budur:

Diliniz üst dişlərinizin arxasına dəyəcək şəkildə uzanın; Ağzınızı yumub burnunuzdan 4-ə qədər sayaraq nəfəs alın; Nəfəsinizi tutun və 7-yə qədər sayın; Nəfəsinizi verərkən də 8-ə qədər sayın; Bu prosesi 3 dəfə təkrarlayın və maksimum 76 saniyədə yuxuda olacaqsınız.

Hər şey Simba üçün

"Air Canada" aviakəmətinə bağlı olan 85 uçuş etmiş bir təyyarənin pilotu tarixdə bənzərinə az-az rast gəlinən bir hadisənin baş qəhrəmanı olub. Təl-əvidən Torontoya hərəkət edən təyyarədəki German Kontorviç adlı sərnişinin yanında bulldog cinsli it də olub. Simba adlı it hava yolu qaydalarına görə, kərçə bölümündəki qəfəsdə səyahət edib. Lakin təyyarənin gediş istiqaməti səbəbi ilə havanın temperaturu azaldıqca Simba üçün vəziyyət olduqca çətin olmağa başlayıb. Çünki ev heyvanlarının saxlanıldığı yerdə qızdırma mexanizmində problemlər olub. Pilot Simbanın donması üçün şərait yarandıqından yolunu dəyişərək Avropa istiqamətində uçuşa başlayıb və Al-

maniyyəyə doğru gedib. İtin ölməməsi üçün Frankfurt hava limanında enmək məcburiyyətində qalan pilot sərnişinləri gedəcəkləri yerə 75 də-

qiqə gecikdirib. Lakin sərnişinlər bu addımı itin ölməməsi üçün etdiyini eşitdikləri zaman onu alqışlarla qarşılayıblar.

Çuğundurun 10 sirri

1. Çuğundur qaraciyər və damarın dostudur.
2. Sədəf və egzama xəstəliklərinə yaxşı təsir edir.
3. Bir stəkani yüksək təzyi-qə qarşı təsirlidir.
4. Çuğundur saç tökülməsinin qarşısını alır.
5. Damarları qoruyaraq, detoks proqramı çərçivəsində qaraciyəri işlətmək mövzusunda təsirlidir.
6. Qurd xəstəlikləri ilə əlaqədar yaranmış qaşımın qarşısını alır.
7. Çuğundur A, B, C və P vitaminləri ilə zəngindir. İştahı açan, bəsləyici xüsusiyyəti vardır.
8. Çuğundur həzmi asanlaşdırır, qəbizliyi yox edər, mədə ağrısı və qıçırma kimi problemləri yox edər.
9. Çuğundurda çox əhəmiyyətli, xərçəng önleyici antioksidanlar var.
10. Qış aylarında çuğundurun istifadəsi bədənin müqavimətini artırır.

Saat taxanlar daha etibarlıdır

İngiltərədəki York və Linkoln Universitetlərinin birlikdə apardıqları araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki, saat taxan adamlar daha çox etibarlı hesab edilir. Mütəxəssislər saatdan istifadə edən şəxslərin daha dürüst və dəqiq olduğunu da deyirlər. Araşdırma rəhbərlik edən professor David Ellis "90 nəfər qadın və kişi üzərində apardığımız araşdırmalardan sonra bu nəticəyə gəldik. Bəlkə də inandırıcı görünmür, lakin saat taxan şəxslər bir çox hallarda iş qəbul üçün getdikləri zaman da müsbət nəticə əldə edirlər" deyər açıqlama verib.

Bir sendviç üçün 1500 dollar xərclədi

Amerikada yaşayan Andy George adlı kişi qeyri-adi sendviç hazırlayaraq hər kəsi heyrləndirib. YouTube sosial şəbəkəsindəki "How To Make Everything" adlı bir kanalda yayımlanan proqramın aparıcısı olan 28 yaşlı kişi sendviç üçün xərçəndən pomidor yetişdirib, süddən pendir hazırlayıb və özü saxladığı toyuğu kəsib. 6 ay ərzində sendviç hazırlamaq üçün xərclədiyi bütün pulları qeyd edən Georjenin bir sendviç hazırlamaq üçün 1500 dollar xərclədiyi məlum olub. Sendviç hazırlayan aşpazın sözlərinə görə, onun üçün ən çətin iş okeandan götürdüyü suyu qaynadaaraq duz əldə etməsi olub. Üstəlik həmin duzu ölkəyə gətirərkən hava limanında bir çox əngəllərə rast gəlib. Bütün çətinliklərə baxmayaraq yüksək miqdarda pul xərcləyərək sendviç hazırlayıb.

QOÇ - Ulduzların sizə verdiyi tarixi fürsətdən bəhrələnməyə çalışın. Bütün gücünüzü səfərbər edin. Boş dayanmaq məğlubiyətdir. Yaxşı mənada hər bir vasitədən istifadə edin.

BUĞA - Bütün gücünüzü fəaliyyətə həsr etsəniz, ötən günlərdə yarımçıq qalmış problemləri dəf edəcəksiniz. Uzaq səfərə çıxmaq fikrindən daşının. İşgüzar sövdələşmələrdən yan keçməyin.

ƏKİZLƏR - Rastlaşdığınız problemləri dinc yolla həll etməyə çalışın. Kənar müdaxilələrə o qədər də əhəmiyyət verməyin. Günün ikinci yarısı aldığınız hər bir dəvəti təxirə salın.

XƏRÇƏNG - Nədənsə son vaxtlar ulduzların tövsiyələrinə əməl etmirsəniz. Belə passivliklə irəli getməksə çox çətin. Bu səbəbdən də nahardan sonra gözlənilən önəmli şanslardan bəhrələnməlisiniz.

ŞİR - Günün ümumi mənzərəsi qənaətbəxş olsa da, bəzi vacib məsələlərdə həlledici qərarı özünüz çıxarmalısınız. Xüsusən də nahardan sonra uzaqgörənliyə ehtiyacınız olacaq. Səhhətinizi qoruyun.

QIZ - Hansısa sövdələşmə ilə bağlı bəzi anlaşılmazlıq yaranabilir. Lakin bunu zorakı üsullarla yoluna qoymaq səmərəsizdir. Axşama doğru yaxınlarınız tərəfindən sevinəcəyiniz gözlənilir.

TƏRƏZİ - Hər bir münafişdən uzaq olmağa çalışın. Rəqib və düşmənlərinizdən qisas almaqdan əvvəl yarımçıq planlarınızı yekunlaşdırın. Ailə-sevgi münasibətlərində səbrli və mülayim olun.

ƏQRƏB - Bürcünüz üçün həftənin ən aktiv günü olacaq. Ulduzlar daha çox maliyyə imkanlarınızın genişlənməsinə bildirir. Bu səbəbdən də potensialınızdan yararlanıb büdcənizi artırmağa çalışın.

OXATAN - Dünəndən mənfi yüklü Ay bürcünüzə qərar tutduğundan bütün vacib işlərinizi təxirə salın. Bu gün müqəddəs ziyarət gahlarınızdan birinə səfər edin. Axşam maraqlı insanlarla üzləşəcəksiniz.

OĞLAQ - Şəxsi büdcənizi artırmaq üçün geniş imkanlar qazansanız da, bu təqvim mübahisəsiz başa vurmayacaqsınız. Ulduzlar son vaxtlar səbrsiz və əsəbi olmağınızdan şikayət edir.

SUTÖKƏN - Ətrafınızdakıların sizin kimi olmamasından məyus olursunuz. Unutmayın ki, hər kəsin öz xarakteri var və reallığa düzgün yanaşmalısınız. Kobud adamlara qarşı sərt olun.

BALIQLAR - Gün ərzində yalnız adi işlərlə məşğul olmağa çalışın. Hansısa ciddi məsələyə müdaxilə etmək, risklərə meyillik arzuolunmazdır. Xüsusən də saat 15-dən sonra ayıq-sayıq olun.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Pullandı, arvadını boşadı

Çində lotereya qalibi olan Liu Xianq adlı kişinin ilk işi arvadından ayrılmaq olub. 2013-cü ildən bəri arvadı ilə yola getməyən və ayrı evlərdə yaşayan kişi 722 min dollar qazandığını öyrəndiyi anda arvadını boşamaq üçün məhkəməyə müraciət edib. Arvadının ondan ayrılması üçün 39 min dollar təklif edən kişi lotereyanın qalibi olduğunu ona bildirməyib. Çox keçmədən arvadı onun lotereyanın qalibi olduğunu və böyük bir sərvətə malik olduğunu öyrənib. Yuan Li adlı qadın lotereya üçün zəng edən dostlarının zəngindən sonra ərinin ondan ayrılmasının əsas səbəbini başa düşüb. Bundan sonra isə ərini təzminat almaq üçün məhkəməyə verib. Əri isə ayrıldığı zaman lotereyanın qalibi olduğunu bilmədiyini iddia edib. Arvadı ilə eyni zamanda işindən də ayrılan kişi özünü azad hiss etdiyini deyib.

Səhifəni hazırladı: **ŞAHNAZ**

Təsisçi: **Rauf ARİFOĞLU**
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: **yenimusavat@mail.ru**

Ünvan: **Bakı şəhəri, R.Rüstəmov küçəsi**
2528-cü məhəllə ev 44/d
Tel: **520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)**

Redaktor:
Zahid SƏFƏROĞLU

Lisənziya N: **B 114**
SAYI: **4.300**

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "E-Q" mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.